

4.6.6 Pattedyr

Der er pt. ikke foretaget nogen registrering af pattedyr, men der er set en stadig voksende bestand af mindre pattedyr såsom hare, ræv, lækat, muldvarpe, mosegris, mus og råvildt. Der er desuden set spor af, at grævling har prøvet at etablere sig. På indhegnede arealer har golfcenteret som nævnt udsat får og urokse.

Kombinationen af høj roughgræs og klippet græs passer hare perfekt

4.6.7 Insekter

Der er pt. ikke foretaget nogen registrering af insekter.

4.6.8 Padde og krybdyr

Der er pt. ikke foretaget nogen registrering af padde og krybdyr

Ukendt frøart set i klippet græs på banen.

4.7 Visuelle forhold

SGC har valgt at skelne mellem karakteren af Golfcenterets centrum med træningsbaner og selve banearealet. Golfcenteret bliver betragtet som bebygget parklandskab, hvor udenomsarealer skal fremstå velpasset og systematisk. Banen betragtes som ”naturlandskab” med en pasning af ustruktureret karakter og med unaturlige linier. Karakteren af de pågældende områder har betydning for, hvordan disse beplantes og passes. Som følge af golfanlæggets tilstedeværelse, drift og funktion har SGC været nødsaget til at placere en række kunstige/unaturlige elementer begge steder. Disse søges placeret så diskret som muligt og fremstilles af naturlige materialer. Nedenstående liste viser en række af disse faciliteter, typisk for golfbaner generelt, og som vi for størstedelens vedkommende ikke kan undvære:

- Centerbygning/placering, udformning, farvevalg.
- Greenkeeperfaciliteter/placering, udformning, farvevalg.
- Parkeringspladser/placering, belægning, skiltning, beplantning.
- Træningsbane/placering, indhegning, sikkerhedsforhold, targets(målområder).
- Kunstige terrænændringer/greens, tees, bunkers, søer, grøfter, kulturminder.
- Skiltning/information, vejvisning, reklame, almen information.
- Afstandsmarkeringer
- Broer
- Serviceremedier/bænke, skraldespande, boldvaskere
- Belægnings på stier og veje
- Nybeplantninger

Kritikere vil hævde, at ovenstående er visuel forurening i forhold til den rene natur. De vil givetvis være enige i, at den rene natur ikke findes i Danmark.

SGC er opmærksomme på sin tilstedeværelse i landskabet, herunder også den visuelle. Vi beder om, at man er opmærksom på, at golfbanen er relativt nyetableret i landskabet, og at en række af SGC iværksatte initiativer med tiden vil reducere en række af de, over større afstand synlige elementer, ligesom en række ting såsom nybeplantninger med tiden vil få en mere naturlig fremtoning.

Golfbanen er, som det øvrige land, et kulturlandskab og skal ses som sådan. SGC prøver at fremme et åbent landskab med adgang for offentligheden, med spredte levende hegn og bevoksninger og bedst mulige vilkår for naturen under forudsætningen af, at der også spilles golf.

Foruden de af SGC placerede remedier er der af NESA opsat højspændingsmaster. I forbindelse med disses udskiftning til større master forespurgte SGC om muligheden for at få dem gravet ned. Dette blev afvist. Masterne er landskabets mest synlige fremmedlegeme.

Højspændingsmaster i baggrunden ses tydeligt fra det meste af banen
Reklameskilte midt i billedet er dagsskilte, der kun står fremme en dag.

4.8 Vand

En golfvirksomhed bruger relativt store mængder vand. Som regel vil den største mængde vand blive brugt til vanding af banen, i SGC's tilfælde kun greens og tees. Den nødvendige mængde vand afhænger af disse arealers jordbundsforhold, græssorternes sammensætning, nedbør, fordampning og generelle plejestrategi for turf. Specielt på grund af den klimatiske faktor kan der være stor forskel i vandingsforbrug fra år til år. Af DGU's tal fra de grønne regnskaber kan det ses, at der bruges fra 3000 til 40000 m³ på et 18 huls anlæg. I sidstnævnte tilfælde er der også tale om fairway vanding. SGC ligger typisk i den nedre grænse for brug af vandingsvand sammenlignet med andre danske golfbaner.

En anden del af centerets totale vandforbrug er brugsvand til restaurant, bad/toiletter og maskinvask mv.

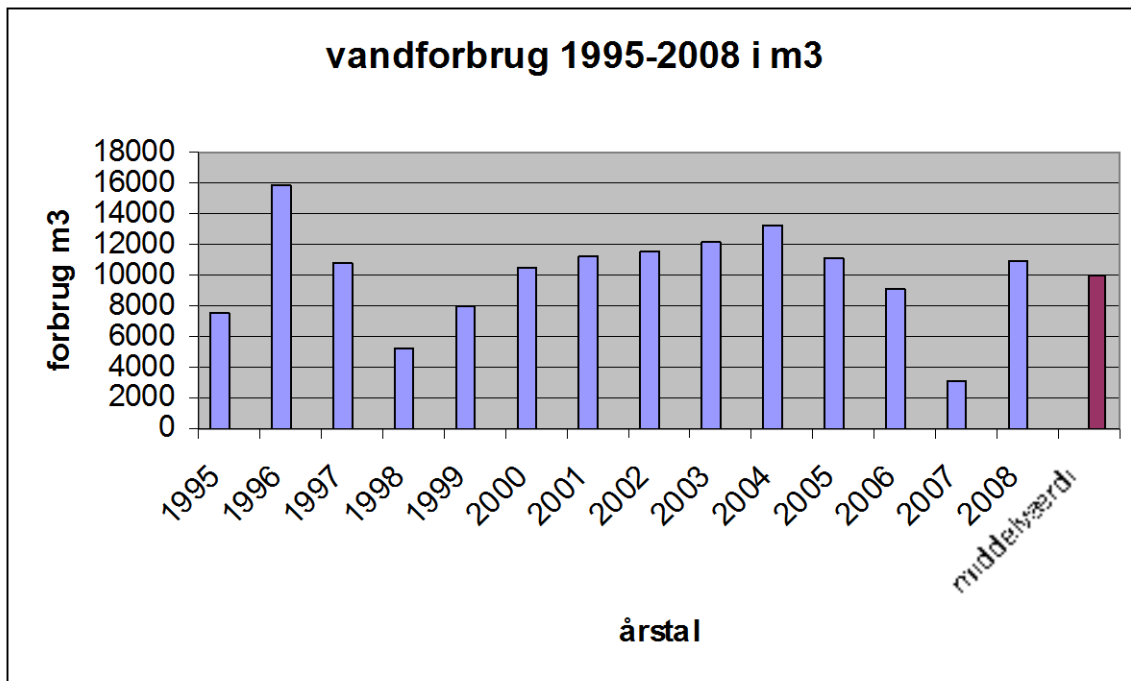
Diverse vandforbrug er opgivet i det grønne regnskab, men nedenstående viser tabel af årsforbrug på golfbanen siden åbning. Som det ses varierer tallene af tidligere nævnte årsager, men som det også fremgår har der enkelte år været stort vandtab på grund af brud. Dette skyldes at anlægget ved brud fortsatte pumpning for at opretholde tryk. Systemet har nu fået en sikkerhedsventil, der forebygger dette.

VANDING/ÅRSFORBRUG

År	Forbrug	
1995	7499 m ³	
1996	15798 m ³	* Inkl. Ca. 4000 m ³ tabt ved brud.
1997	10778 m ³	
1998	5244 m ³	
1999	8038 m ³	
2000	10410 m ³	
2001	11204 m ³	*Der har været 2 brud på nettet med tab på 1-2000m ³
2002	11561 m ³	
2003	12156 m ³	*Brud har givet estimerede tab på 2000m ³
2004	13282 m ³	*Brud har givet estimeret tab på 2000m ³
2005	11004 m ³	
2006	9141 m ³	
2007	3005 m ³	
2008	10900 m ³	

Af graf V1 fremgår forbrug over en 14 års periode. Som det ses er der store udslag, som først og fremmest skal ses som et udtryk for pågældende års nedbør.

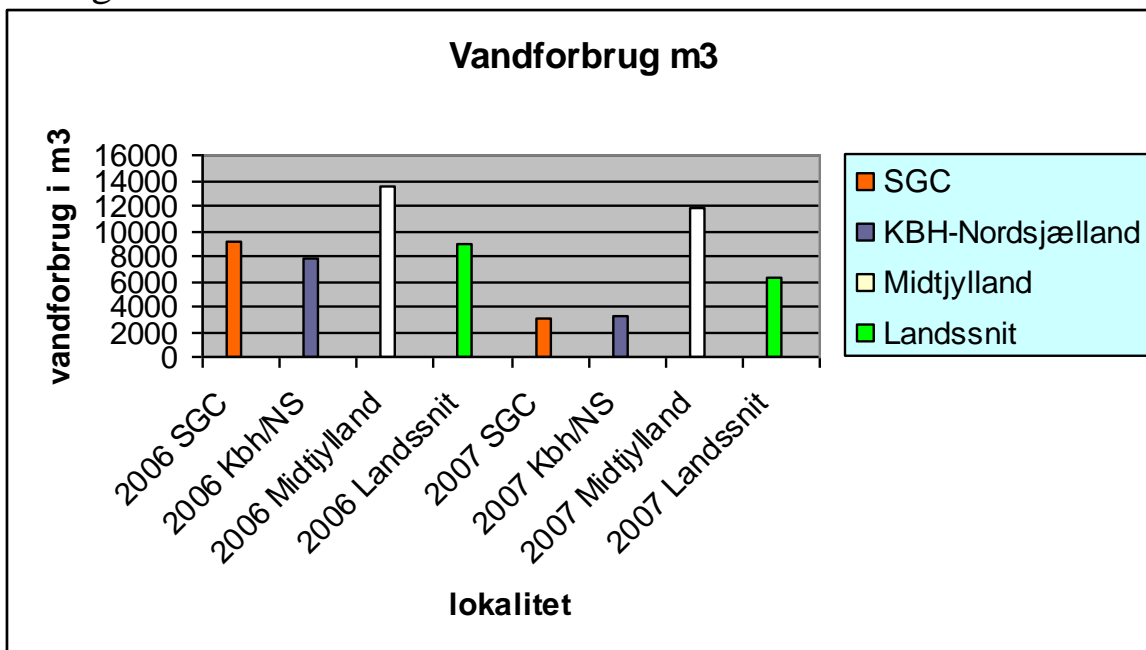
Diagram V1

På diagram V2 sammenlignes SGC's vandforbrug i 2006 og 2007 med gennemsnittet af de omkringliggende Københavnske og nordsjællandske baner, gennemsnit på de midtjyske baner (som har DK højeste vandingsfrekvens) og et landsgennemsnit. Diagrammer V1 og V2 er på basis af tal opgivet af DGU i forbindelse med indkomne grønne regnskaber fra landets golfbaner.

Det opgivne vandforbrug tager ikke højde for golfbanernes størrelse, som eller kan variere meget.

Diagram V2

Et mere reelt billede af vandforbruget, som giver et udtryk for SGC's grundlæggende plejestrategi, findes ved at sammenligne SGC's forbrug med de omkringliggende Kbh-nordsjællandske baner per arealenhed. I denne region må kun vandes på greens og tees (mange jyske baner har også tilladelse til vanding af fairway). En gennemsnitsbane har 1,3 ha green og 0,7 ha tee (samlet 2,0 ha vandet areal) til sammenligning med SGC's 2,3 ha green og 1,5 ha tee (samlet 3,8 ha vandet areal). Per vandet ha giver det følgende vandforbrug:

	SGC	Kbh-Nordsjælland
2006 pr ha	2406m ³	3900m ³
2007 pr ha	791m ³	1600m ³

Mao. bruger SGC mere end halvt så meget vand pr vandet arealenhed.

Årsagen, til at SGC generelt bruger mindre vand end de fleste andre golfbaner, skal ses i lyset af den grundlæggende plejestrategi (se 4.15), som bygger på at pleje græssorter, der er nøjsomme, også i vandingssammenhæng. Disse sorter er rødsvingler, som er helt naturligt forekommende i den danske natur, og især trives på lette, næringsfattige og veldrænedede jorder.

SGC har af amtet tilladelse til vanding af greens, greenområder og tees. Denne tilladelse udløber i 2010, hvorefter den skal fornyes. Tilladelsen gælder brug af 9600 m³ vand fra egen boring, samt 3500 m³ overflade vand, i alt 13100 m³.

I 2001 begyndte Københavns Amt at tage prøver på Egegården. Drikke- og brugsvand fra egen boring, herunder også til vandingsvand, viste sig at indeholde pesticidrester (2, 6 dichlorbenzamid/BAM), som overskred de grænseværdier, som politisk er vedtaget. Forureningskilden er af tidligere dato end golfbanens etablering og er således ikke en konsekvens af golfbanens tilstedeværelse, men snarere af tidligere landbrugsvirksomhed. Pågældende middel er iflg. lovgivningen ikke længere lovligt at bruge.

Foruden vand til vanding af golfbanens greens og tees, bruges der bl.a. også vand til vask af maskinpark

4.9 Gødning

Al plantevækst kræver tilstedeværelse af grundstoffer. Grundstoffer findes naturligt forekommende i alle jordtyper, men i meget varierende mængde afhængig af jordtype. Lette sandede jorder vil typisk have færre grundstoffer end lerjord. Forskellen heri ligger i jordtypens evne til at holde på grundstofferne. En sandjord vil f. eks. have større tilbøjelighed til at udvaske grundstoffer, og dette sker også naturligt, uden at der nødvendigvis har fundet kunstgødning sted.

Kunstgødning indeholder de samme grundstoffer, som er frit tilgængelige i naturen. Der er således ikke tale om miljøfremmede stoffer.

Kunstgødning kan forårsage miljøproblemer, især hvis den er udbragt i for store mængder på uhensigtsmæssige tidspunkter. Disse problemer er især relaterede til, hvis der sker en merudvaskning til søer og vandløb.

Kunstgødning udbragt uden omtanke kan dog også bevirke, at man opnår en uhensigtsmæssig vegetation i et landskab, eller i golfbanens tilfælde, en uønsket dominans af græsser med dårlige egenskaber til formålet - golfspil. Til eksempel vil en for voldsom gødskning ofte resultere i en opformering af græssorten *Poa annua*, som almindeligvis er uønsket på golfbanen på grund af dens høje sygdomsfrekvens, årstidsbetingede spilleegenskaber og generelt høje omkostningsniveau ved brug som turfgræs.

De grundstoffer, der kunstgødes med, og som optræder i jorden som ioner, er delt op i makronæringsstoffer: kvælstof (N), fosfor (P), kalium (K) og mikronæringsstoffer: magnesium (Mg), jern (Fe), mangan (Mn) og svovl (S). N og P betragtes generelt som de mest problematiske, idet det er de primære grundstoffer, som afstedkommer mervækst i vegetationen, herunder også i vandvegetation.

På golfbanen kunstgødes på greens, tees, fairways og semirough for at opretholde en tilfredsstillende spillekvalitet. Det skal i den forbindelse noteres, at det er under halvdelen af golfbanens samlede areal, der overhovedet gødes.

Som det vil fremgå af kapitel 4.15, er kunstgødningen af SGC's arealer ganske kompleks, netop fordi plejen er rettet mod udvalgte græsser.

Det skal endvidere noteres, at også gødningstidspunkt og grøde er af allerstørste betydning for at reducere eller eliminere udvaskning. SGC kunstgødes kun i perioder med maksimal vækst i græsset. Alt græs på kunstgødskede arealer på SGC's anlæg er i besiddelse af et langt, tæt rodnet, der effektivt optager gødningsioner.

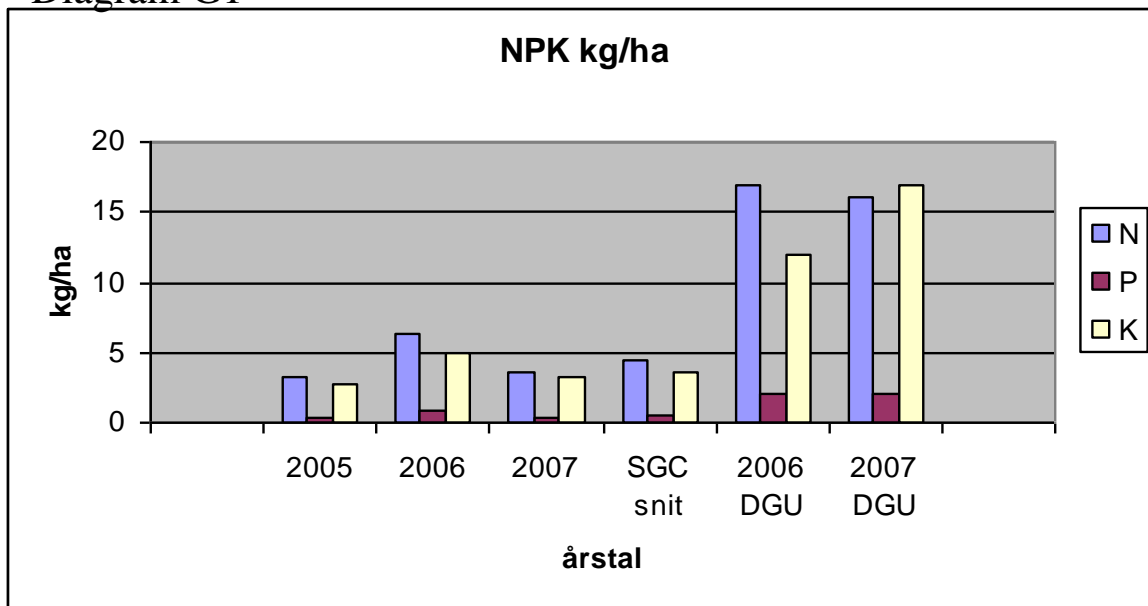
SGC vil gerne henlede opmærksomheden på en rapport, udarbejdet af Dansk Jordbrugsforskning i Foulum i 2002 om kvælstofudvaskning fra golfgreens. Denne konkluderede ingen udvaskning, og dermed mindre end den i naturen, naturligt forekommende udvaskning, af grundstoffer. Svenske undersøgelser understøtter den danske rapport.

SGC er i særdeleshed opmærksom på den mindst mulige, men effektive gødskning, af hensyn til ønskede græssorter og en mindre klippefrekvens på banen.

På baggrund af tal, opgjort af DGU, for danske golfbaners gødningsforbrug sammenlignes disse med SGC's i diagram G1. Det viser gødningsforbruget af N, P og K brugt per ha på golfbanen for 2006 og 2007.

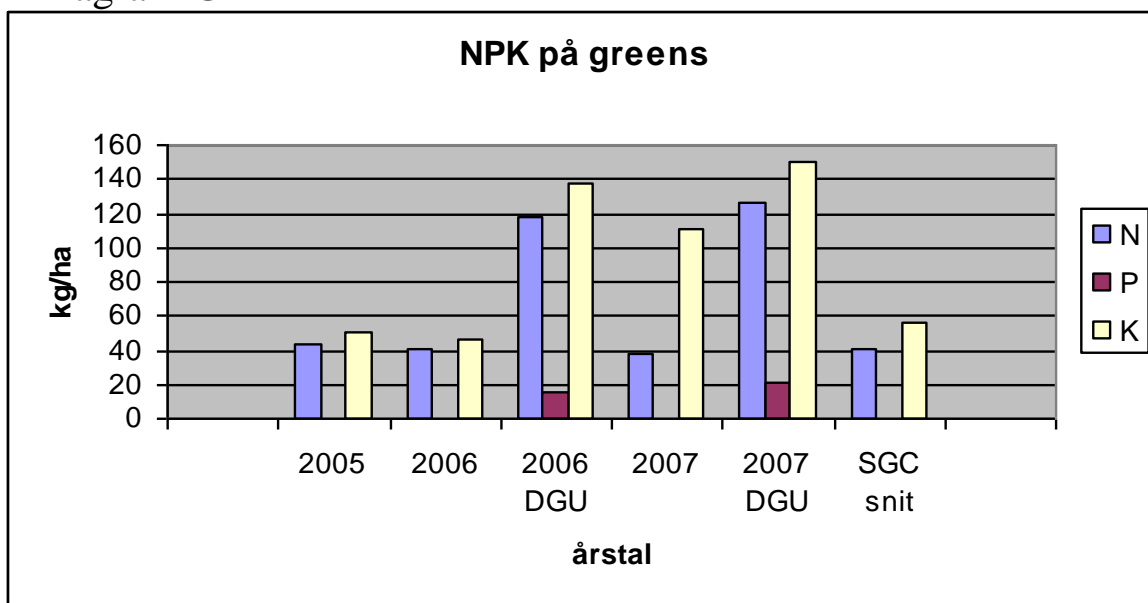
Diagrammet tager ikke hensyn til, at de enkelte baner potentielt kan have store naturarealer, som ikke gødskes, men giver et billede af, at SGC bruger væsentlig mindre gødning per arealenhed.

Diagram G1

Hvis man isoleret set ser på gødsningen af greens, ses samme billede, se G2. SGC bruger ca. en 1/3 af landsgennemsnittet. Som det ses bruger SGC ikke fosfor som grundstof i sin greengødsning.

Diagram G2

Af diagrammerne ses tydeligt, at SGC har en helt anderledes plejestrategi end gennemsnittet af danske golfbaner. Tidspunktet for indarbejdelsen af ny plejestrategi ses også tydeligt i nedenstående tabel, der viser gødskning af greens på stor bane (27 stk.) i kg pr 100 m². Året 1998 sænkes den årlige kvælstoftilførsel væsentligt ved kun to udbringninger. I 2001 sænkes tilførslen yderligere, således at N kun udbringes ad en gang i slutningen af maj ved gode vækstforhold. Disse tal er identiske med andre greens på anlægget og har holdt sig nogenlunde stabilt frem til i dag

	N	P	K	Mg	Mn	Cu	Fe	SO ₄
	< Kg pr 100 m ² >			kg/ha				
1994	2,90*	0,12	3,35	3,0	0,13	0,08	?	?
1995	2,32	0,21	4,56	3,30	0,17	0,04	?	?
1996	2,47	0,16	2,40	?	?	?	?	?
1997	2,49	0,39	3,61	1,31	1,01	0,04	0,6	?
1998	0,95	0,1	0,76	0,7	0,4	0,08	7,25	1,9
1999	0,94	0,09	0,57					
2000	0,31	0	0,3	0,6	0,2	0	0,9	1,9
2001	0,27	0	0,41**	2,01	0	0	3,7	?
2002	0,37	0	1,03	2,0	0	0	4,4	?
2003	0,32	0	0,42	0,5	0	0	3,3	?
2004	0,48	0	0,54	1,2	0	0	5,8	
2005	0,44	0	0,51					
2006	0,38	0	0,42	?	?	6,5	6,5	
2007	0,36	0	0,41	0,1		2,0	8,6	?

*Nyetablerede greens

** Visse greens har også modtaget K₂Ca₃/K fra K₂Ca₃ er indregnet fra 2002

***2001(nye greens) (0,57 0,06 0,76)

4.10 Pesticider

I bestræbelserne på at bibeholde en høj spillekvalitet på golfbanen har det historisk set været nødvendigt at gøre brug af pesticider. Pesticider er inddelt i:

Fungicider (svampemidler)

Herbicider (ukrudtsmidler)

Insekticider (insektmidler)

De mest effektive midler er syntetisk fremstillede kemikalier, som ikke forekommer naturligt og derfor må betegnes som miljøfremmede stoffer. Brugen af disse midler er underlagt godkendelse i Miljøstyrelsen. Det er producenten af et middel, der har ansvaret for at søge godkendelse, og brugeren der har ansvaret for, at midlet er godkendt til pågældende areal/brug. Pt. er der kun godkendt et fungicid og 3 herbicider til brug på golfbaner.

Pr 2003 tiltrådte en bekendtgørelse, der forbød brugen af pesticider på offentlige arealer. Eftersom ca. 40 % af de danske golfbaner er beliggende på offentlige arealer, indgik DGU og miljøministeren i 2004 en aftale om, at pesticidforbruget pr 2008 skulle reduceres med 75 % på golfbanerne i forhold til forbruget i 2002 med henblik på en total udfasning af brugen af pesticider på golfbaner. Denne rammeaftale er under genforhandling.

En undersøgelse foretaget af DGU i 1997 omfattende 57 golfbaner viste et samlet pesticidforbrug på 1338 kg aktivt stof, svarende til 0,4 kg/ha. Hovedparten af pesticiderne, nemlig 1132 kg, blev brugt på fairways, semirough og P-pladser i en gennemsnitskoncentration på 0,35 kg/ha, men de resterende 206 kg blev anvendt på greens, forgreens og tees, svarende til 1,3 kg/ha. Til sammenligning skal nævnes, at landbrugets gennemsnitlige forbrug dengang lå på 1,8 kg/ha.

SGC's brug af pesticider skifter fra år til år, da der kun sprøjtes målrettet, når et problem vurderes at volde for voldsom gene. Historisk set er der sprøjtet med fungicid en gang pr år. 2007 er det første år, hvor der overhovedet ikke er brugt fungicid. Herbicider er brugt i tilfælde af, at et ukrudtsproblem er vurderet for omfangsrigt. I 2008 forventes sprøjtet med herbicid for at få ukrudtstrykket minimalt, idet det kunne være sidste år med tilladelse til brug af pesticider. I 2009 genforhandler DGU og Miljøministeriet den tidligere indgåede aftale.

Visse typer ukrudt (blandt andet mælkebøtte og kløver) er svært forenelige med god spillekvalitet på golfbanen, men desværre er disse også blandt de mest spredningsdygtige arter. Omkringliggende marker forstærker ukrudtspresset på banen med flyvedygtige frø, og SGC bør hurtigst muligt gå i gang med en plan til at forebygge flyvsk ukrudtsfrø ved f. eks levende hegn i randområder.

Da banen i sin tid blev etableret, "arvede" man en stor skov og frøbank af bjørneklo. Den er med succes blevet bekæmpet med græsning af får. Dette er yderligere uddybet i afsnit 4.5.4.

Fungicid forbruget 1993-2007

Fungicid er kun brugt på greens.

Tal er totale mængde aktivt stof i kg.

Banen er etableret i 1993, siden udvidet gradvist i 1994, 1995 og år 2000.

Herbicid forbruget

Herbicid er brugt på fairways, semirough og minimalt på greens, forgreens, tees og gangarealer.

Tal er opgivet i kg aktivt stof

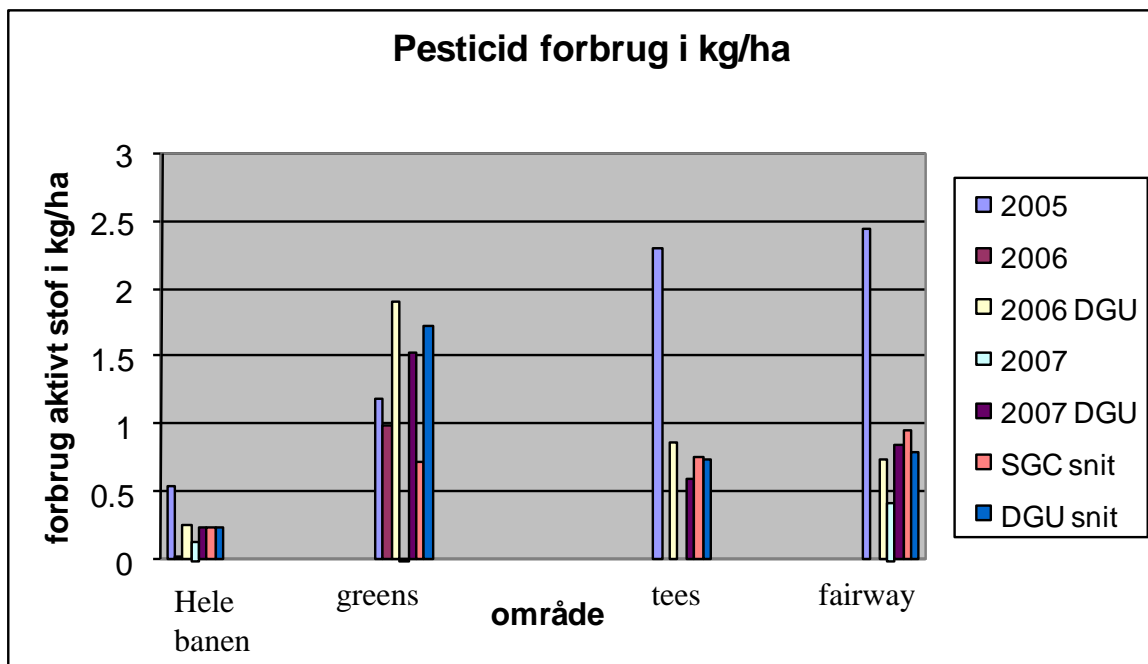
År	kg	År	kg
1993	0,9	1993	ukendt
1994	1,7	1994	0,7 + ukendt
1995	1,8	1995	1,1
1996	3,6	1996	ukendt
1997	2,6	1997	57,3
1998	4,9	1998	14
1999	3,1	1999	22,3
2000	5,4	2000	58,7
2001	4,5	2001	49,6
2002	3,6	2002	85
2003	3,4	2003	39
2004	2,7	2004	9,1
2005	2,7	2005	116,1
2006	2,3	2006	0
2007	0,0	2007	16,4
2008		2008	

Golfcenteret har som sådan aldrig gjort brug af insekticider, men har ca. hvert 3. år haft privat skadedyrsbekæmpelse af muldvarpe i form af gassede skud på de mest uhensigtsmæssige steder på banen, såsom fairway og semirough. Første præcise opgørelse af kg aktivt stof er fra 2007, hvor der blev brugt 7,2 kg.

Af ovenstående kan formodentlig læses, at SGC ser et fremtidigt pesticid forbud mest problematisk i forhold til håndteringen af ukrudt. Der findes ingen påviseligt effektive, mekaniske plejemetoder.

Det er vanskeligt at vurdere den langsigtede effekt af ikke at have ukrudtskontrol i form af herbicid, om end det i forhold til golf både æstetisk og spillemæssigt vil forringe banen, og det vil uden tvivl have indflydelse på centerets fremtidige indtægter. Mange danske spillere vil bruge flere penge på spil i udlandet, eksempelvis Sverige, hvor branchen ikke er underlagt samme strenge krav. SGC vurderer, at hvis man havde lejlighed til en sprøjtning med herbicider mod ukrudt hvert 3. til 4. år, ville golfbanen holde et tilfredsstillende niveau.

Det vurderes, at de seneste 8-9 års målrettet pleje mod græsser med størst mulig sygdomstolerance har gjort brugen af fungicider mindre nødvendig, og Smørum Golfcenter ville kunne acceptere en nulløsning. Denne holdning bliver givetvis ikke delt af alle golfbaner, og Smørum Golfcenter forbeholder sig retten til brug af diverse midler, så længe lovgivningen tillader det, for ikke at blive sat uforholdsvist bagefter i kvaliteten af golfbanen sammenlignet med andre golfbaner.

På diagrammet P1 fremgår pesticid forbruget i kg pr ha for hele banen, greens, tees og fairways.

Vi har inkluderet SGC's tal for 2005, hvor tees og fairways blev sprøjtet med herbicid. Dette år blev der brugt forholdsvis meget aktivt stof pr arealenhed, og dette afspejler sig på SGC's snit, når man sammenligner med DGU's snit, som er gennemsnittet af middel brugt på danske golfbaner i 2006 og 2007. SGC's snit 2005-06-07 er kun 0,01 kg/ha lavere end DGU's snit 2006-07.

Af diagrammet ses, at på gennemsnitsforbruget for greens ligger SGC lavere end landssnittet, hvorimod det er lidt højere på tees og fairways. Tallene for 2008 er ikke offentliggjort i skrivende stund.

4.11 Energi og olieprodukter

Driften af en golfvirksomhed kræver forsyning af diverse former for energi og olieprodukter som anvendes til:

- opvarmning og varmt brugsvand i administration, klubhus, restaurant, reception, proshop og værksted.
- elektricitet og kraft i administration, klubhus, restaurant, reception, proshop, værksted, driving range og vandingsanlæg.
- brændstof til maskiner og køretøjer.
- smøre- og hydraulikmidler til maskiner og redskaber.

Forbrug af energi og af olieprodukter giver naturligvis i princippet anledning til miljømæssige overvejelser. Under forudsætning af at de forskellige olieprodukter opbevares forsvarligt og håndteres med omhu, er de miljømæssige konsekvenser lokalt set uhyre ringe. SGC har udarbejdet arbejdspladsbrugsanvisning på brugte stoffer. Der vil i realiteten kunne forekomme en lækage på en arbejdende maskine i marken, men det arbejdes der på at håndtere.

Energi og olieprodukter repræsenterer imidlertid et betydeligt ressourceforbrug og er en temmelig væsentlig omkostning for driften. Der vil derfor altid være stærke motiver til at analysere forbruget med henblik på at realisere besparelser. Det etablerede Miljøudvalg har konkret taget fat på denne opgave, og denne redegørelse vil blandt andet blive et input til udvalget i den foreløbige afdækning af ressourceforbrug.

Det bør dog bemærkes, at der i SGC's driftsstrategi af græsturf ligger en væsentlig skjult energi- og økonomisk besparelse. I kraft af lav gødnings- og vandtilførsel bygger turfplejen ikke på vækst. Dette betyder væsentlig færre maskinarbejdstimer. Vi arbejder pt. på at fremskaffe dokumentation for dette ved at sammenligne med andre anlæg med mere moderne driftsform. Forventningen er, at SGC har en besparelse på op til 30 % i brændstof og olieforbrug.

Tal for energi- og olieforbrugende enheder, som er nævnt i det følgende, forefindes i vores grønne regnskab for 2005, 2006 og 2007. Det er endnu for tidligt at drage konklusioner på sammenlignelighed, men opsætning af nyt fyr på centeret har forsigtig set allerede det første år givet en besparelse af naturgas fra 2006 til 2007 til trods for en forventet meraktivitet, som blandt andet kan aflæses på el klubhus tallene. Brændstof- og olieforbrug skal ses over en lidt længere årrække, eftersom påfyldningen kan foregå tæt omkring et årsskifte og således vil kunne forrykke sig begge veje.

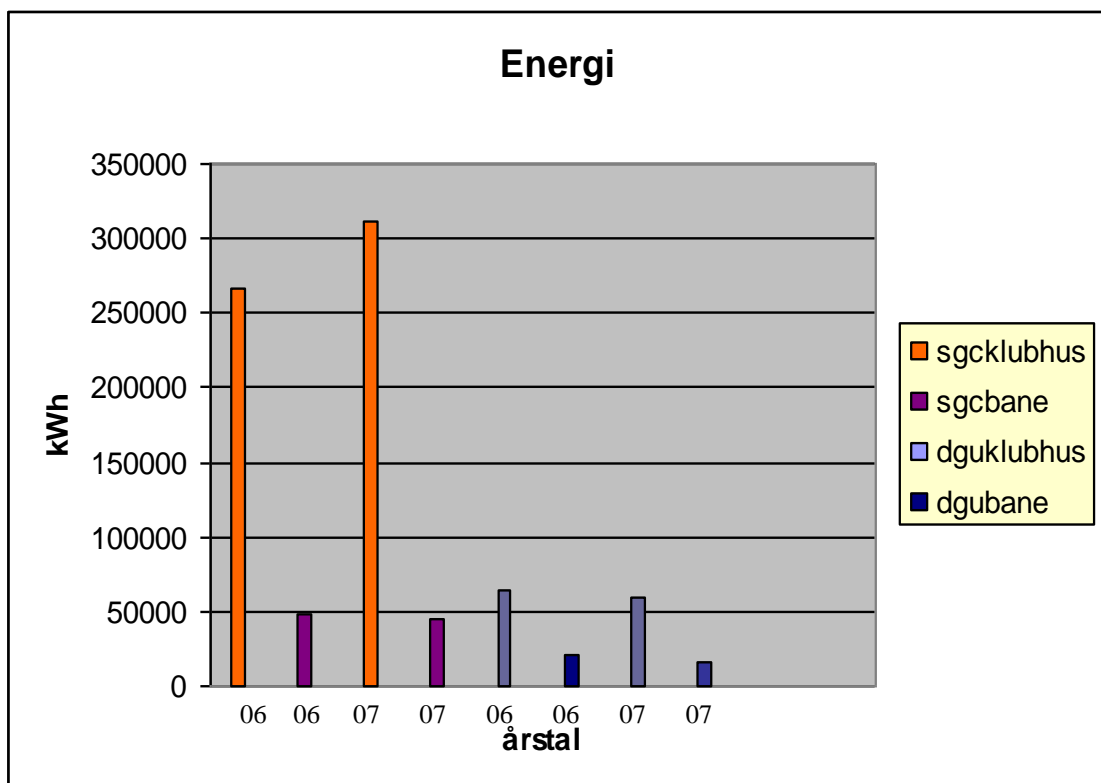
2005   2006   2007

El Klubhus/center, kwh	260688	266684	310832
El greenkeepere/Egegården, kwh	55947	47910	45279
Opvarmning Klubhus/center, naturgas, m ³	28488	27484	25557
Opvarmning greenkeepere/Egegården, fyringsolie, liter	3433		4229
Brændstof, maskiner/køretøjer, diesel, liter	13596	17946	16528
Brændstof, maskiner/køretøjer, benzin, liter	4812	6556	5844
Brændstof, små redskaber, 2% benzin, liter	200	0	400
Motorolie, maskiner/køretøjer, liter	400	0	200
Hydraulikolie, maskiner/køretøjer, liter	175	145	618

Af graf E1 fremgår det, at SGC relativt set er storforbrugere af strøm, og i forhold til klubhusets forbrug, mere end hvad centerets størrelse kan forklare. Dette er der to primære årsager til:

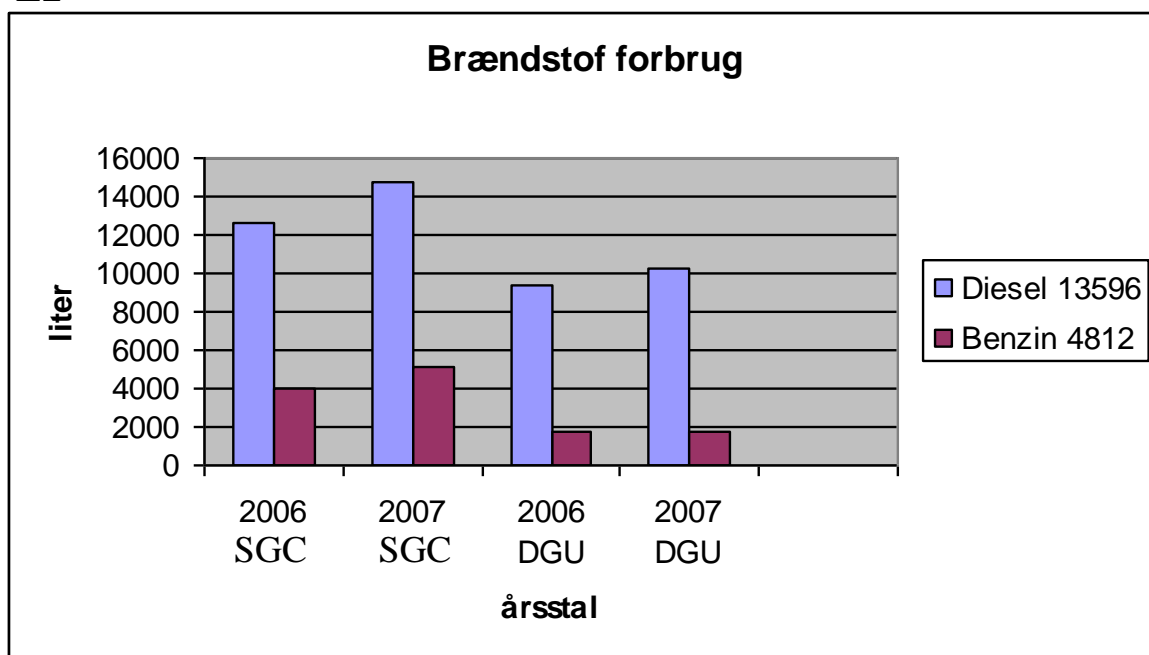
- 1) i overvejende grad den lysdækkede driving range, der specielt i vintermånederne gør det muligt for spillere at træne til kl. 22:00 alle dage på ugen.
- 2) herudover vil det generelt høje besøgstal hos SGC med helårs åbningstider også give et merforbrug af strøm.

Håndtering af el-energi er absolut et område, hvor SGC vil kunne indhente en miljøgevinst. For bandedelen af elforbruget, som også er højere hos SGC end en gennemsnitlig dansk golfbane kan noget af forklaringen være faciliteternes størrelse, men det er givetvis også et område, det er værd at overveje, når det gælder energihåndtering.

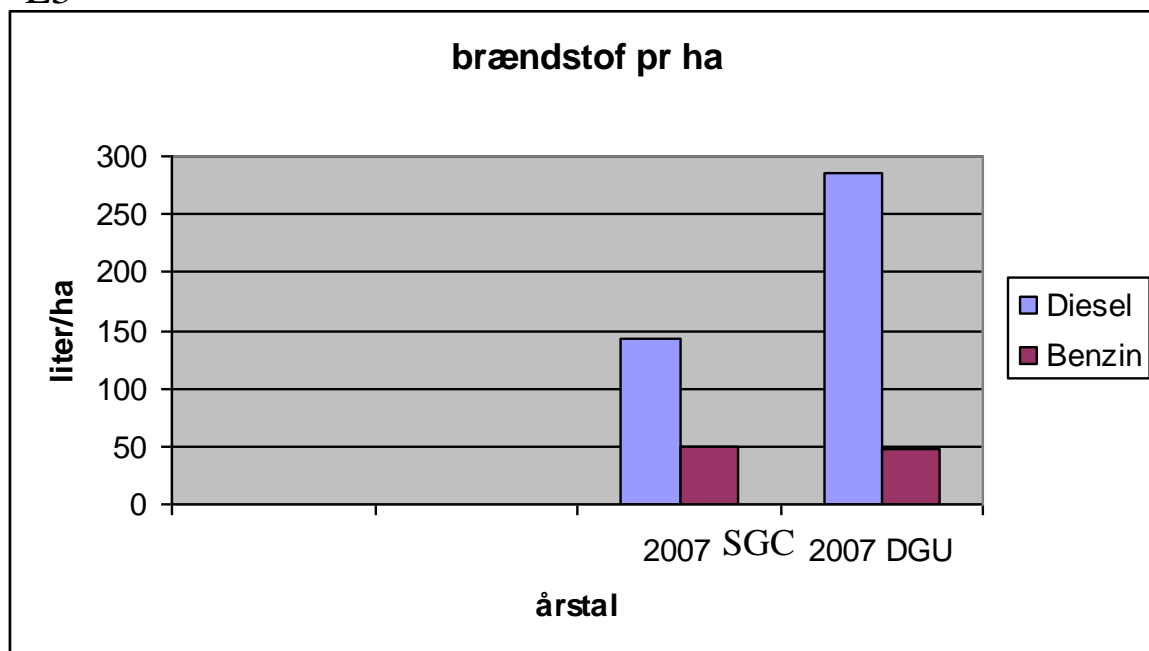
Anderledes positivt ser det ud for SGC, hvis man ser på brændstofforbruget til drift af maskinparken. På diagram E2 skal der tages forbehold for, at SGC's størrelse er 197 ha mod en gennemsnits DGU banes 67 ha. Det vil nok være urimeligt at lave en sammenligning direkte i forhold til disse arealstørrelser, eftersom DGU opgiver, at kun 53% af et golfareal er under intensiv pleje, dvs. 36 ha. For SGC's banes vedkommende er det intensivt plejede areal 103 ha, og hvis man på E3 sammenligner brændstofforbruget per ha, ses et langt mindre forbrug hos SGC end en gennemsnitlig DGU bane. Igen henvises til, at driftsstrategien hos SGC er mere miljøvenlig

E2

Af E3 fremgår det også, at tallene for forbrug af benzin er stort set ens. Det skyldes primært, at SGC har et handelsfirma, hvor konsulenter har en del privat kørsel til kunder i hele landet.

E3

4.12 Spildevand

En Golfvirksomhed forbruger meget vand, hvoraf hovedparten går til vanding, men resten ender efter brug som spildevand og afledes gennem offentlige kloakker og renseanlæg, samt nedsivningsanlæg.

Regnvand fra parkeringspladser og større tagoverflader kunne eventuelt opsamles separat og genanvendes til vandingsformål. Spildevandet kommer fra forskellige kilder som:

- toiletter i klubhus, restaurant, greenkeepergård
- baderum i klubhus, greenkeepergård
- vaskeplads, spillerudstyr, maskinvaskeplads (via olieudskiller)
- køkkenafløb
- regnvand

Spildevand fra en golfbane giver ikke anledning til miljøproblemer, forudsat at olieudskillerne og kloakledninger er i forsvarlig stand. Senest har SGC etableret ekstra græsfang, fordi meget græs i perioder har givet anledning til vandafdrift gennem olieudskiller.

Som nævnt tidligere gøres brug af overfladevand (nedbør) til vanding af golfbanen, men det kunne nok effektiviseres. Brug af overfladevand har tidligere været debatteret, men økonomisk og logistisk har det altid været vurderet urentabelt. Nuværende miljøudvalg vil dog tage spørgsmålet op igen.

4.13 Affald og papir

Driften af en golfvirksomhed med klubhus, administration, proshop, restaurant og værksted medfører uundgåeligt produktion af affald af en meget blandet karakter såsom:

- husholdningsaffald
- emballage
- miljøfarligt affald: olie og kemikalier
- grønt affald
- storskrald: udskiftning af møbler, kontormaskiner o. lign.
- erhvervsaffald, bygningsaffald, udtjente maskiner o. lign.

Langt den overvejende del af affaldet køres til kommunens eller passende affaldsordning, omend der de seneste år er påbegyndt en målrettet affaldssortering, både omkring centeret og greenkeepergård:

- Pap frasorteres på center/greenkeepergård og køres på genbrugsstation
- Batterier og spraydåser frasorteres greenkeepere og køres på genbrugsstation
- Genbrugspaller sælges
- Pantflasker og dåser sælges
- Alt andet glas og dåser sorteres og køres på genbrugsstation eller sælges
- Alt metal sorteres og sælges
- Spildolie opsamles og afhentes af Dansk olie genbrug
- Græsafklip fra greens, tees, osv. opsamles og spredes i semirough for kompostering.
- Noget græsafklip fra rough opsamles og komposteres i etablerede kompostbunker.
- Dele af bane gennemgår høslæt til wrapped høg, der bruges som foder eller sælges.

Der er potentiale for bedre udnyttelse af råstoffer og i hvert fald en endnu mere effektiviseret sortering af affald. Greenkeepere må stadig bede om afhentning af én container af blandet affald pr år til en relativt høj udgift.

Miljøudvalget ser indgående på disse spørgsmål.

Et mindre lager af de for driften nødvendige produkter opbevares i værkstedsbygning, under miljø- og sikkerhedsmæssige forsvarlige forhold. Der findes oplagring af diesel, benzin, smøreolier, hydraulikolier og gødning. Pesticider findes i et særligt aflåst skab, hvortil kun uddannet personale har adgang. Der findes udarbejdede arbejdspladsbrugsanvisninger på diverse produkter af ovennævnte karakter.

4.14 Arbejds miljø - fysisk og psykisk

For enhver moderne virksomhed er hensynet til medarbejderne af afgørende betydning. Dette gælder også Smørum Golfcenter. Arbejds miljølovgivningen har i de seneste år gennemgået en meget kraftig udvikling og omfatter nu også små virksomheder. Det er således nu et krav at arbejdsgiveren skal:

- udarbejde en arbejdspladsvurdering
- udarbejde arbejdspladsinstrukser
- organisere sikkerhedsarbejdet
- tilmelde virksomheden til bedriftssundhedstjenesten

Begrebet arbejds miljø dækker alle forhold, som har indflydelse på menneskers sikkerhed og sundhed, og det omfatter således:

- fysiske forhold: drift, velfærd, indeklima, støj, belysning, ventilation, etc.
- ergonomiske forhold: tunge løft, arbejdsstillinger, arbejdets karakter etc.
- kemiske/biologiske forhold: eksplosions- og brandfare, stoffers påvirkning
- personrisiko: maskiner, værktøj, transportmidler, golfspil, transport- og adgangsforhold
- psykiske forhold: kolleger, ledelse, golfspillere, arbejdsrutiner

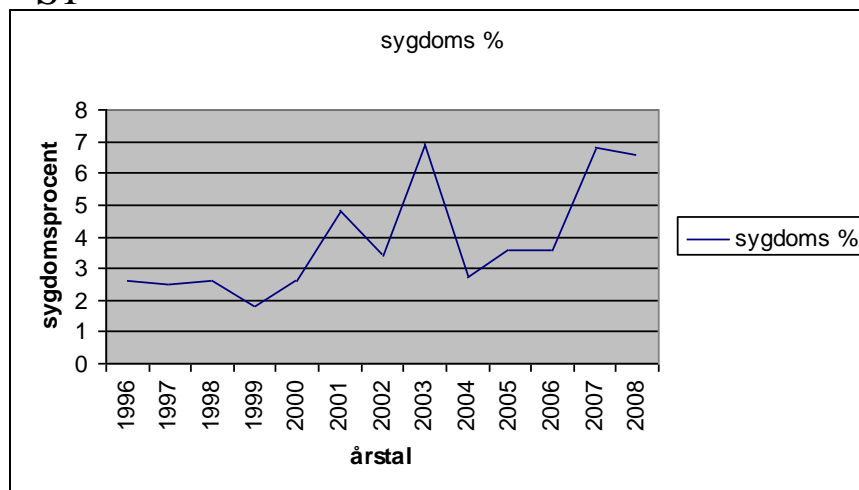
I mange virksomheder betragtes omfanget af sygdomsfravær også som en indikation af arbejds miljøets kvalitet.

Smørum Golfcenter har været forskånet for alvorlige arbejdsulykker, men der har været tilfælde af fravær som følge af rygproblemer, hudgener efter arbejde med fældning af bjørneklo, betændelse o. lign. I et enkelt tilfælde måtte en medarbejder opereres 2 gange i sit knæ som følge af, at en golfbold blev slynget fra rotorklipper ind på knæet. Nærved ulykker registreres og debatteres efterfølgende ved udarbejdelsen af APV i et håb om at forebygge gentagelser.

Efterfølgende tabel S1 viser greenkeeperafdelingens sygefravær. Tallene kunne godt ønskes bedre, selvom de renses for sygedage som følge af arbejdsrelateret fravær. Der er medarbejdersamtaler årligt, og af disse fremgår det generelt, at der er stor tilfredshed med arbejdets karakter. Dette kunne tyde på et ledelsesmæssigt problem.

Der er i alle afdelinger foretaget APV, og disse følges op hvert 3. år. APV med tilhørende handlingsplan forefindes i et separat dokument for hver afdeling. På baggrund af hidtidigt udarbejdede APV'er må det vurderes, at alle væsentlige arbejdspladsforhold grundlæggende er i orden.

APV betragtes dog som et redskab til at sikre et godt arbejds miljø, velvære og en større sikkerhed på arbejdspladsen.

4.14.1 Støj

Vi udsættes alle for en støjbelastning i vort daglige liv. I de fleste tilfælde betragter vi støj som noget, der hører hverdagen til, og efterhånden fortrænger vi støjen, medmindre den pludselig ændrer karakter, eller den er på et direkte generende niveau.

Når vi færdes i naturen bliver vi anderledes kritiske over for støj, som vi opfatter som irriterende og et direkte fremmedelement. Det gælder også, når vi færdes på golfbanen, hvor vi udover de sportslige udfoldelser også ønsker at få en naturoplevelse. Den støj vi oplever på golfbanen stammer hovedsageligt fra biltrafik eller i nogle tilfælde tog. Mulighederne for at dæmpe denne støj er yderst begrænsede. Man kunne opføre afskærmende jordvolde, som vil have en vis effekt, men som sjældent passer ind i det landskabelige element. Reducering af støj ved beplantninger er ifølge undersøgelser ikke effektivt, og denne afskærmning må mere betragtes som psykologisk som følge af den visuelle afskærmning. Således må det konkluderes, at trafikstøj er svær at eliminere.

Golfbanens naboer kan være generet af støj fra arbejdende maskiner. En lempelse på dette problem kunne være at bruge eldrevne maskiner og køretøjer. Rent praktisk er det ikke muligt at drive et golfanlæg med eldrevne maskiner endnu, men udviklingen arbejder formodentlig i denne retning.

SGC har ikke umiddelbart haft naboklager over støj fra golfbanen. Dette kan der være flere årsager til. Man har affundet sig med de gener, der er, eller accepteret den støj, golfbanens maskiner afstedkommer, som regel i perioden kl. 7:00 til ca. 14:00 om eftermiddagen. Støjen er ikke stationær, men ofte i 2 til 3 situationer af 5 til 10 minutters varighed. Der findes ca. 10 ejendomme med beboelse direkte til golfbanen.

Nogle golfspillere er tydeligvis generet af støjen fra arbejdende maskiner og forlanger køretøjer slukket, mens der spilles. Medarbejdere er instrueret i ikke at efterkomme disse ønsker, idet banens vedligehold ikke vil være praktisk muligt inden for de økonomiske rammer, der er afsat.

Medarbejderes udsættelse for støj er intens ved drift af maskiner. Der er derfor påbud om brug af høreværn ved al brug af maskiner.

Eftersom der er forskel på forskellige modellers støjniveau, er dette et stigende parameter for en maskines kvalitet i indkøbssituationen.

BILLED AF HØREVÆRN

4.14.2 Organisation af arbejdsmiljø og sikkerhed

Med vedtagelse af en miljøpolitik for Smørum Golfcenter har centeret givet synligt udtryk for sit engagement og sin støtte til udarbejdelsen af en systematisk miljøplan.

Det indebærer samtidigt, at ledelsen har gjort sig klart, at gennemførelsen af en miljøplan kræver en indsats og dermed også ressourcer i form af tid og investeringer. Ansvar for centerets miljøindsats varetages af et miljøudvalg, oprettet i 2007, som har direktør Jens Peter Rasmussen som formand og dermed også endelig ansvarlig. Dette sikrer, at gennemførelsen af de, udover i miljøredegørelsen nævnte mål, fremtidige initiativer har opbakning fra centerets bestyrelse.

Course Manager Per Rasmussen står for den praktiske ledelse og sikring af initiativers gennemførelse, samt indkaldelse til nødvendige møder i miljøudvalget. Herudover består miljøudvalget af servicechef Børge Madsen.

Udover at vedtage og følge op på miljøplanen med nye initiativer er det miljøudvalgets opgave at videreformidle og engagere golfcenterets øvrige ansatte til at følge vedtagne miljøinitiativer og planer. Udvalget skal også engagere ansatte til selv at bidrage med forslag til forbedringer i miljøets og firmaets interesse.

Erfaringsudveksling med andre golfklubber og DGU kan give væsentlige bidrag til miljøplan og nye initiativer. Dette sikres gennem deltagelse i ERFA-gruppen Golfens Sønner og De Private Golfbaner, samt deltagelse i seminarer afholdt af DGU og Skov og Landskab.

4.14.2.1 Sikkerhedsorganisation i Smørum Golfcenter

Greenkeeperafdelingen:

Sikkerhedsgruppe 1: valgt sikkerhedsrepræsentant + arbejdsleder

Golfcenteret:

Sikkerhedsgruppe 2: valgt sikkerhedsrepræsentant + udpeget arbejdsleder

Sikkerhedsudvalg: sikkerhedsgruppe 1 + 2 + administrerende direktør

Sikkerhedsudvalg mødes 1 gang om året i december:

- skal godkende og sikre implementering af forslag fra sikkerhedsgrupperne
- skal komme med forslag til løbende forbedring af sikkerhed og arbejdsmiljø i Smørum Golfcenter

4.14.2.2 APV- og ARBEJDSMILJØPROCEDURE FOR SMØRUM GOLFCENTERS GREENKEEPERE

SGC's greenkeepere har nedsat en **sikkerhedsgruppe** bestående af **sikkerhedsrepræsentant** og **arbejdsleder**. Sikkerhedsgruppen mødes to gange om året, i **marts** og **november** for at sikre: **implementering af tiltag på handlingsplan for APV; fastholdelse af sikkerhedsprocedure; eventuelle nye forhold, der ønskes ændret**. Gruppen skal deltage i møder med SGC's sikkerhedsudvalg ved et årligt møde i december. Nye forhold eller ny handlingsplan kan kun diskuteres og vedtages ved mødet i november, med mindre der er tale om graverende tilfælde. Der udarbejdes APV hvert 3. år, hvor hele medarbejdergruppen er involveret. 2001 var det første år, der blev lavet APV. APV skal underskrives af sikkerhedsgruppe og virksomhedsleder. Alle tiltag skal dato- og prisfastsættes.

Der vælges sikkerhedsrepræsentant ved møde i november hver andet år på ulige årgange. Sikkerhedsrepræsentanten skal godkendes af ledelse og gennemføre lovpligtige kurser.

Uanfægtet af handlingsplan, APV og APB skal arbejdet og dagligdagen for SGC's greenkeepere altid udføres og gennemleves i overensstemmelse med dansk lovgivning, heriblandt arbejdsmiljølovgivningen mv.

SGC's sikkerhedsgruppe af 2001 består af:

Steen Nielsen, sikkerhedsrepræsentant   Per Rasmussen, arbejdsleder

4.14.2.3 APV- og ARBEJDSMILJØ PROCEDURE FOR SMØRUM GOLFCENTERS CENTERMEDARBEJDERE

SGC's centermedarbejdere har nedsat en **sikkerhedsgruppe** bestående af **sikkerhedsrepræsentant** og **arbejdsleder**. Sikkerhedsgruppen mødes to gange om året i **marts** og **november** for at sikre: **implementering af tiltag på handlingsplan for APV; fastholdelse af sikkerhedsprocedure; eventuelle nye forhold der ønskes ændret**. Gruppen vil deltage i møder med SGC's sikkerhedsudvalg ved et årligt møde i december. Nye forhold eller ny handlingsplan kan kun diskuteres og vedtages ved mødet i november, med mindre der er tale om graverende tilfælde. Hele medarbejdergruppen deltager ved valg af sikkerhedsrepræsentant og udarbejdelse af APV. Der udarbejdes APV hvert 3. år. November 2003 er at betragte som første år, der blev lavet APV. APV skal underskrives af sikkerhedsgruppe og virksomhedsleder. Alle tiltag skal dato og prisfastsættes.

Der vælges sikkerhedsrepræsentant ved møde i november hver andet år på ulige årgange. Sikkerhedsrepræsentant skal godkendes af ledelse og gennemføre lovpligtige kurser.

Uanfægtet af handlingsplan, APV og APB skal arbejdet og dagligdagen for SGC centermedarbejdere altid udføres og gennemleves i overensstemmelse med dansk lovgivning, heriblandt arbejdsmiljølovgivningen mv.

SGC's Sikkerhedsgruppe for centeret af 2003 består af:

Ketty Ottosen, sikkerhedsrepræsentant

Vagn Nielsen, arbejdsleder

Jens Peter Rasmussen, administrerende direktør

4.15 Golfbanens turfpleje: målsætninger, strategi og principper

4.15.1 Banepolitik

Følgende er et udskrift af Smørum Golfcenters mål og plejestrategier for arbejdet på golfbanen, udarbejdet i 1998. Banens personale henholder sig dette. Det giver et billede på det konkrete arbejde på banen:

Området skal fremstå og plejes overvejende som åbent landskab med den beplantning og levende hegn, som forefindes nu. Der kan blive tale om at supplere eksisterende træer og buske, plantet af golfcenteret, med mindre kratbevoksninger eller levende hegn. Al fremtidig beplantning skal bestå af for området naturlige vækster, ligesom det også er meget vigtigt at tage højde for deres fremtidige indflydelse på turfen (skyggeforhold). Træer, der som følge af tilvækst medfører forringelse af turfen på områder af spillemæssig betydning, skal fjernes. De af centeret plantede solitærtræer er eller skal placeres strategisk i forhold til spil og sikkerhed, men skal revurderes i sluttelig plan. Der forefindes nu en beplantningsplan, som håbes gennemført i perioden 2007-2012.

Åbent landskab med spredte bevoksninger og levende hegn med plejet turf af bedst mulige kvalitet

Rough og blomsterenge skal visuelt præge landskabet al den tid, det tager hensyn til hurtigheden af spil. Ved græsning og slåning af rough, i perioder med opsamling, søges det at udtynde græstætheden for etablering af interessante vilde urter og hurtigere spil. I zoner mellem semirough og center rough etableres kantrough hvor udtyndingsprocessen forceres ved mere klip med opsamling og vertikalskæring.

Overordnet set skal arealet fremstå som et stykke plejet natur, hvor det tilegnes at tiltrække størst mulig diversitet af planter, dyr, insekter, krybdyr og fugle, med øer af spilleområder af høj spillekvalitet. Der skal søges at etableres flest mulige naturkorridorer for at opnå førnævnte målsætning

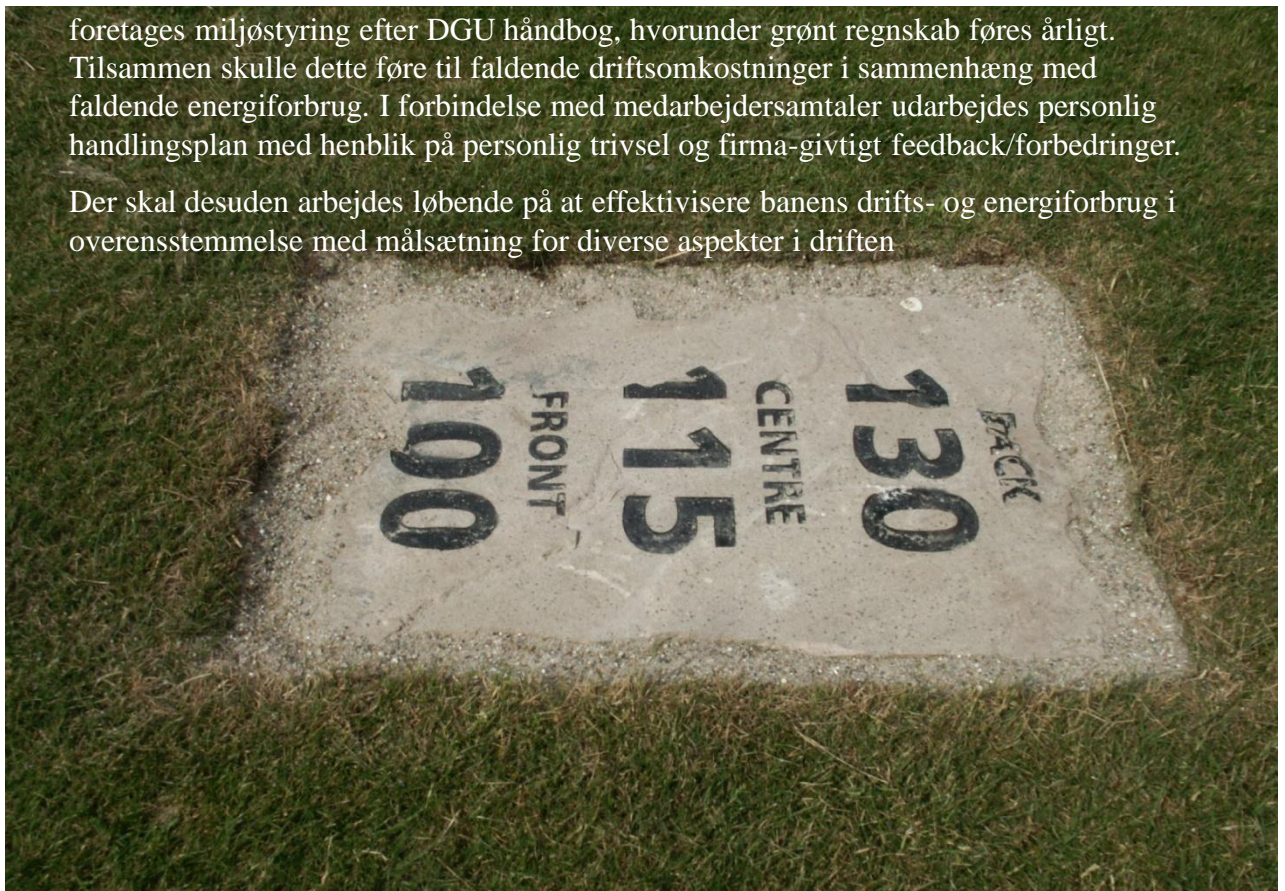
Skilte, bænke o.a. serviceopsætninger skal være diskrete, og i videst muligt omfang naturfarver/materialer. Tee området skal fremstå ryddeligt, og informationsskilte skal være rene og udtrykke en vis orden. På baggrundssten og pæle må der gerne vokse eksempelvis lav og mosser.

Det løbende vedligehold af banen og påtænkte naturpleje påvirker arealets liv og fremtoning, og i den forbindelse skal man med 10 års mellemrum lave en flora/fauna oversigt af udvalgte områder. Dette kunne evt. ske i samarbejde med lokal Naturfredningsforening eller studerende ved Landbohøjskolen (eller spillere).

For virksomheden udarbejdes APV, der revurderes med 3 års mellemrum. Desuden

foretages miljøstyring efter DGU håndbog, hvorunder grønt regnskab føres årligt. Tilsammen skulle dette føre til faldende driftsomkostninger i sammenhæng med faldende energiforbrug. I forbindelse med medarbejdersamtaler udarbejdes personlig handlingsplan med henblik på personlig trivsel og firma-givtigt feedback/forbedringer.

Der skal desuden arbejdes løbende på at effektivisere banens drifts- og energiforbrug i overensstemmelse med målsætning for diverse aspekter i driften

Der er udarbejdet **masterplan**, der redegør for det overordnede arbejde i forbindelse med håndtering af banens forskellige målsætninger i driften. Denne gennemgås hvert år med evt. nødvendig og udviklende revision. Vigtigheden af at ikke foretage voldsomme ændringer i strategien understreges dog, da der ellers er risiko for at miste det overordnede overblik.

God græspleje er og har altid været langsigtet planlægning

Målsætninger for delområder og beskrivelse

4.15.2 Greenspleje

Greens (oprindelig tilsåning: 40% Festuca Rubra Trichophylla (Suzette S), 25% Festuca Rubra Commutata (Tatjana S), 20% Festuca Rubra Commutata (Tamara S), 15% Agrostis Cappilaris L. (Bardot)): Skal som udgangspunkt være åbne hele året, med mindre vejrlig gør spil decideret ødelæggende (eks. rimfrost, snedække, ukontrollerbart svampeangreb, tøj/frost i toplaget), og skal som sådan plejes med dette for øje.

Plejen af greens skal rettes mod tilsået kulturturf, som er en blanding af rødsvingel og Alm. Hvene. Plejepsikis retter sig primært mod Rødsvingel efter traditionelle metoder som Agronom Jim Arthur beskriver i sin bog ”Practical Greenkeeping”, hvor bl.a. tilbageholdenhed med gødning og vand og mekanisk hjælp til vækstlagets luftudveksling er grundsten. Dvs. det søges at skabe forhold, der tilgodeser rødsvingel bedst muligt i konkurrencen med andre græsser. Man skal dog have øje for nye forædlede sorter, der tilgodeser følgende ønskede egenskaber: klimatisk hårdførhed, modstandsdygtighed over for sygdomme, vandingsbesparende, fasthed, jævn og fair putteflade, hurtighed. For at komme på tale til et skifte skal alternativ græssort være allround påviseligt bedre end øjeblikkelig blanding for nævnte parametre. Ved skift af sort og dermed også plejepsikis skal chefgreenkeeper orientere ansvarlig direktør og en, af disse udvalgt, kompetent banekonsulent og argumentere for skifte. Der skal være enighed mellem chefgreenkeeper og direktør for at plejestrategi kan ændres. Beslutning tages blandt andet på baggrund af rapport fra konsulent.

Ændringer i strategiplan skal indføres i dette dokument.

Der skal føres løbende dokumentation for udført pleje- og pasningstiltag.

Dersom greens' tilstand til en vis grad vil tage sig ud efter vejrlig, vil indspil ofte animere til "pitch and roll play".

Fra året 2001 inklusiv overgik man til eftersåning af en ren blanding af forskellige sorter af rødsvingel i et varieret blandingsforhold af Festuca Rubra Trichophylla og Festuca Rubra Commutata. Festuca Rubra Trichophylla / Barcrown, Cezanne, Barpearl. Commutata: Bargreen, Center, Musica, Calliope, Barbirdie.

Dette pga. stor succes med pasning og høj greenkvalitet med rødsvingel.

Samlet set indfrier rødsvingel de aspekter for overordnede målsætninger, så plejen for en dominerende komposition af rødsvingel er en målsætning i sig selv.

Der må ikke forefindes ukrudt på greens. Normalt fjernes indvandrende ukrudt manuelt, men hvert 3. - 4. år punktsprøjtes kløverplamager.

Klippes i vækstsæson alle dage undtagen mandag, ellers efter behov. Små baner klippes alle dage undtagen lørdag-søndag.

Klippehøjde i sæson: 5,0 til 6,0 mm

Klippehøjde til turneringer: 4,5-5,5 mm (max 1 uge i perioden 15. maj t.o.m. 15. oktober)

I perioden 1. august t.o.m. november skal greens om nødvendigt afdugges på dage, hvor der ikke klippes.

Standardpleje foretages to gange om året. Prikning, hvor materiale trækkes op... Opsamling...

Finopsamling af efterladte plantedele...

Eftersåning med rødsvingel blanding...

Topdressing med kompostholdig sand...

Nedmåtning af frø og sand i huller...

Og færdigt arbejde... greenen er klar til spil.

4.15.2 Forgreens

Forgreens (oprindelig tilsået med: Festuca Rubra Tricophylla (Suzette S), Festuca Rubra Commutata (Tamara S), Poa Pratensis (Trampas S), Poa Pratensis (Conni S) : Skal som udgangspunkt være åbne hele året, m.m. vejrlig gør spil decideret ødelæggende (eks. vis rimfrost, snedække, ukontrollerbart svampeangreb), og skal som sådan plejes med dette for øje. Dvs. plejen skal rettes mod tilsået kulturturf. Pt. er dette en rødsvingelblanding, men man skal have øje for nye fremædlede sorter, der tilgodeser hårdførhed, tæthed og ønskede lave klippehøjde.

Uanset forgreens tilstand til en vis grad vil tage sig ud efter vejrlig skal de fremstå jævne og "bounce" bolden på fair vis ved indspil. Skal tydeligt fremstå fra fairways.

Der må ikke forefindes ukrudt på greens. Normalt fjernes indvandrende ukrudt manuelt, men hver 3. – 4. år punktsprøjtes kløverplamager.

Klippes i vækstsæson mandag – onsdag - fredag

Klippehøjde sæson: 9-13 mm

Klippehøjde turneringer: 7-10 mm

4.15.3 Tees

Tees (spillefelt): Oprindeligt tilsået med 10% Lolium Perenne (Danilo S), 10% Lolium Perenne (Taya S), 25% Festuca Rubra Commutata (Medina S), 25% Festuca Rubra Tricophylla (Napoli S), 10% Poa Pratensis (Trampas S), 20% Poa Pratensis (Conni S): Vil til enhver tid blive lukket i perioden dec-marts (begge mnd. inkl.). Plejen skal rettes mod rødsvingel, og der eftersås i blandinger med disse. Tees intermediate eftersås i blanding af rødsvingler og rajgræs.

Såfremt nye, bedre forædlede sorter skulle dukke op på markedet, kan der skiftes efter tidligere nævnte procedure. Tees skal altid fremstå plane med tæt græsbestand.

Der må ikke forefindes ukrudt på tees. Normalt fjernes indvandrende ukrudt manuelt, men hver 3. – 4. år punktsprøjtes kløverplamager.

Klippes i vækstsæsonen mandag – onsdag - fredag

Klippehøjde sæson: 9-13 mm

Klippehøjde turneringer: 7-10 mm

I modsætning til gængs tro slider nybegyndere ikke væsentlig mere på tees end øvede spillere.

4.15.4 Fairways

Fairways: Oprindeligt tilsået som forgreens: Skal som udgangspunkt være åbne hele året, m.m. vejrlig gør spil decideret ødelæggende (eks. vis rimfrost, snedække, ukontrollerbart svampeangreb), og skal som sådan plejes med dette for øje. Dvs. plejen skal rettes mod tilsået kulturturf. Dette er en rødsvingelblanding, men man skal have øje for nye fremædlede sorter, der tilgodeser hårdførhed og følgende egenskaber: Tæthed, jævnhed, hurtig rekonvalescens. Fairways skal klippes efter landskabets konjunktur, med runde former, tilgodese bredt landingsområde for højhandicapspillere og tilsvarende smalt for lavhandicapspillere. De skal tydeligt stå ud fra omkredsede semirough.

Der må ikke forefindes ukrudt på fairways. Pletsprøjtning årligt. Alternativ individuel håndsprøjtning af uønskede planter. Hvis sprøjtning forbydes, tillempes pleje mod at stresser ukrudt for vanskelig etablering.

Klippehøjde sæson: 12-18 mm

Klippehøjder turneringer: 10-15 mm

4.15.5 Greenområde

Greenområde: Område omkring greens og forgreens fra 0 til 10 meter ud. Klippes som semirough. Er oprindeligt tilsået med blanding af rødsvingel og engrapgræs.

År 2000 tages beslutning af Jens Peter Rasmussen og Per Rasmussen om at efterså med rajgræs for at opnå større slidstyrke (dække) samt et sværere kort indspil til greens.

Der må ikke findes ukrudt i dette område. Pletsprøjtes.

4.15.6 Semirough

Semirough: Klippes som bælte mellem fairway og rough. I udvalgte landingsområder skal bæltet være bredere end andre steder for at tilskynde til hurtigere spil. Det tilstræbes, at semirough domineres af rødsvingel med en tæt turf, der straffer spilleren, uden at denne mister sin bold i semiroughen.

4.15.7 Rough

Rough: Er oprindeligt tilsået med rødsvingel og engrapgræs. Da arealerne er velgødskede som tidligere landbrugsjord, etableres naturpleje af denne, for på sigt at opnå en tyndere græsbestand med indvandring af interessante urter med stor diversitet som sigte. Dette gøres ved periodevis slåning med opsamling. Denne proces ses i første omgang som en 30-årig plan fra centerets etablering. Herefter vurderes udviklingen for fortsat pleje. I en 4 til 6 meter bræmme mellem semirough og center rough udvikles en kantrough, hvor det søges at forcere udviklingen ved ekstra opsamling og vertikalskæring. I områder uden for spil indhegnes arealer for græsning.

Roughklip efterfølges af opsamling af hø.

I bunkers rives opslået sand tilbage.

4.15.8 Bunkers

Bunkers: Skal fremstå velplejede, faste, revet og med klar overgang mellem sand og græsfraktion. Dette opnås ved årlige kantskæringer efter behov. Sand rives til kant for at etablere bug, så bolde ikke fanges i kanten mellem græs og sand.

4.15.9 Stier

Stier: Spillerstier på banen skal fremstå jævne, men ikke nødvendigvis med polerede, lige kanter. Kantskæring vil dog være nødvendigt for at bibeholde bredde på stierne. Derfor tages løbende vurdering om etablering af nye spillerstier og teoområder.

4.15.10 Beplantninger

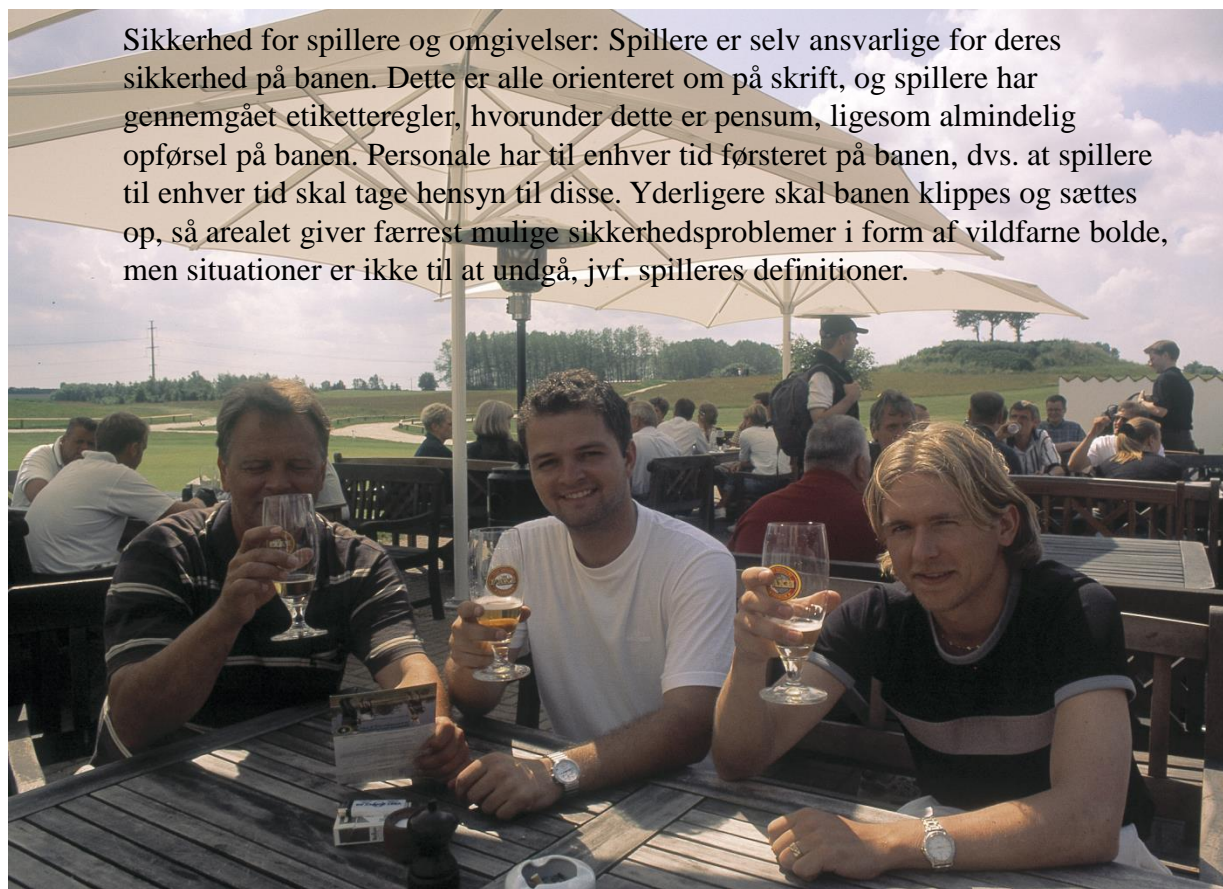
Beplantninger:

4.1511 Skilte

Skilte: Tekst skal fremstå tydeligt og velpasset så budskab fremgår klart for læser. På sten eller træ, hvor infoskilt er påsat, må gerne forekomme aflejringer som følge af naturlige omgivelser påvirkning, ex. lav og mosser. Det skal dog vurderes om disse elementers påvirkning er til så stor skade, at nedbrydning og holdbarhed forkortes uhensigtsmæssigt hurtigt. Der skal typisk ryddes med buskrydder omkring skilte. På DGU's hjemmeside er der en notits omkring lovgivning og retningslinier for skilte i det åbne landskab

Et par billeder af skilte

4.16 Gæster

Sikkerhed for spillere og omgivelser: Spillere er selv ansvarlige for deres sikkerhed på banen. Dette er alle orienteret om på skrift, og spillere har gennemgået etiketteregler, hvorunder dette er pensum, ligesom almindelig opførsel på banen. Personale har til enhver tid førsteret på banen, dvs. at spillere til enhver tid skal tage hensyn til disse. Yderligere skal banen klippes og sættes op, så arealet giver færrest mulige sikkerhedsproblemer i form af vildfarne bolde, men situationer er ikke til at undgå, jvf. spilleres definitioner.

Smørum Golfcenter har mere end 150.000 besøgende gæster om året i forskelligt ærinde. Langt hovedparten af disse er selvfølgelig golfspillere, der besøger centeret enten for at spille golf eller bruge centerets gode træningsfaciliteter. Der er dog også en ikke uvæsentlig andel af besøgende som ikke kommer for golfen specifikt. Det kan være besøgende til golfcenterets restaurant, eller personer der gør brug af golfbanens muligheder for friluftsliv såsom løbere, vandrere, hundeluftere eller naturinteresserede. Hundeluftere skal have deres hund i snor.

Gennem oplysning søger SGC at formidle viden til sine besøgende gæster. Der har været afholdt naturvandring i samarbejde med naturvejledere fra Københavns Amt, og det planlægges, at sådanne arrangementer fortsætter fremover.

4.16.1 Golfspillere

Tanken bag Smørum Golfcenter har fra begyndelsen været at skabe et anlæg, der tilbød alle mennesker muligheden for at spille golf. Anlægget består således af 5 baner, hvoraf offentligheden kan spille på de to uden nogen forudgående forudsætninger. For disse kunder er der mulighed for at leje det nødvendige udstyr, således at man kan spille uden at være tvungen til større investeringer. Centeret har udvidet gode træningsfaciliteter og tilbyder nye såvel som øvede og elitespillere et bredt sortiment af undervisning. To sløjfer, en 18 hullers og en 9 hullers, med international standardstørrelse, henvender sig til øvede golfere og kan også spilles ved elite golfturneringer.

Efter 15 års tilstedeværelse kan det fastslås, at det brede tilbud til kunderne har været en succes, og SGC kan med sikkerhed tage en stor del af æren for det boom af nye golfspillere, som DGU har oplevet i perioden 1993 - 2005. På SGC færdes åbenlyse nybegyndere side om side med nogle af Danmarks dygtigste golfspillere, i en god atmosfære. SGC og SGK afholder hvert år et stort antal turneringer, der henvender sig til enhver kategori af spillere, fra nybegyndere til elite.

Vi har desuden i en årrække fungeret som elitecenter for DGU, så at landsholdsspillere benytter sig af træningsfaciliteterne og de udvidede åbningstider for spil. SGC har en afdeling, som sørger for en udvidet servicering af alle centerets kunder.

Kvinder og mænd, børn og unge, familie og fædre, elite og begynder. Alle har en mulighed for at spille golf i Smørum.

Definition af højhandicapspiller: Er spilleren med højere handicap end 25, hvis slagretning må forventes at falde ud i en 180 grader vinkel i en driveafstand fra 0 til 175 meter.

Definition middelhandicapspilleren: Er spilleren med handicap mellem 8 og 25, hvis slagretning må forventes at falde ud i en 90 graders vinkel i en driveafstand mellem 175 og 220 meter.

Definition lavhandicapspiller: Er spilleren med handicap mindre end 8, hvis slagretning må forventes at falde ud i en 30 graders vinkel i en driveafstand mellem 200 og 275 meter.

4.16.2 Offentligheden

Ifølge lokalplan har offentligheden adgang til golfcenterets areal under hensyntagen til spil og sikkerhed. Dette bliver benyttet af mange lokale borgere og har ikke afstedkommet væsentlige problemer, bortset fra enkelte typer af sager. Ubetænksomme hundeluffere lader deres hunde løbe frit på anlægget med efterfølgende ødelæggelser på banen og fare for det naturlige vildt. SGC ønsker en afklaring på dette og enkelte andre mindre problemer.

4.16.3 Sikkerhed for gæster

Eftersom et element i golfspillet er at slå til en golfbold med høj kraft, er der uvægerligt en fare for at komme til skade. Af samme årsag indgår der i golfspillets etikette, som alle golfspillere undervises i, regler for, hvordan man færdes på golfbanen. Eventuelle uheld med efterfølgende skade er en sag mellem de involverede golfspillere. SGC reviderer løbende sikkerheden på banen for at eliminere uheld på banen. Dersom der pågår arbejde på banen under spil, er der også klare regler for, hvordan golfspillere skal forholde sig til medarbejdere. Personale i arbejde har til enhver tid førsteret på banen, og der må ikke slås til bolden, hvis der er nogen fare for at ramme en medarbejder.

4.17 Socialt ansvar

SGC føler et væsentlig ansvar og har siden sin etablering ikke været bange for at tage personale ind, som måske har været ude på et sidespor. Dette er der succes historier om, men også episoder, hvor det ikke fungerede. Det er fortrinsvis lokale arbejdsformidlingsorganisationer, vi samarbejder med ved indslusning til forskellige typer jobtilbud.

Siden 2004 har SGC samarbejdet med en ungdomsorganisation, som hjælper unge, der ikke helt har fundet fodfæste i livet, kaldet ”Backspin”. Backspin har siden sin start haft stor succes med at hjælpe unge mennesker og har senest vinteren 2008 opnået positiv omtale i landsdækkende medier.

MERE OM DET AF JPR. + EVT BILLD

4.18 Diverse

Da SGC i 1998 lagde sin drift i baneplejeren om til græssorter med lav ressourcekraft, blev det begyndelse på megen anerkendelse og omtale i golfbanekredse. I 2004 aflagde The Royal and Ancient Golf Club of St. Andrews' miljøafdeling besøg i Smørum og blev begejstrede for SGC's plejemetoder. I bestræbelserne for at udbrede bæredygtig golfbaneplejere begyndte R & A efterfølgende at fremhæve og promovere SGC's metoder på internationalt plan. På sin hjemmeside figurerer SGC's bane som et godt eksempel for god golfbaneplejertik.

www.bestcourseforgolf.org/content/library/cool_season_gra_2/sm_rum_golf_cen

I de efterfølgende år blev SGC rammen om fagbesøg fra stort set hele Europa og USA af greenkeepere, forskere, patologer, græs- og salgskonsulenter og baneudvalgsformænd.

Banen blev nævnt i artikler i danske, norske, svenske, engelske og hollandske fagblade om greenkeeping.

Repræsentanter fra R & A og STRI på 9. green Nørreskov. STRI forestår forskning af græs til sportsbrug i England.

Så bliver det ikke større: Jack Mcmillan, greenkeeper med 70 års erfaring, Chris Haspell, græsgud og Ian Tomlinson fra Rungsted Golf Klub.

Nogen havde hvisket i Søren Ryge Petersens øre, at Smørum Golfcenter er noget særligt.

Svenske greenkeepere og banekonsulenter fra det svenske golfbund poserer.

SGC's greenkeepere holder jævnligt foredrag i Danmark og talte i 2007 ved et stort seminar i England.

I 2006 udgav SGC i samarbejde med naturgenopretningsfirmaet Primenature, med støtte fra Fødevarerhverv, en naturplan. Dele af denne miljøreddegørelse er uddrag fra denne naturplan.

I forbindelse med udgivelsen af naturplanen afholdt Smørum Golfcenter, med deltagelse af mange danske golfbaner, et naturplansseminar med et udvalg af talere fra Danmark, Sverige, England og Jylland.

SGC bliver jævnligt kontaktet af baner fra hele Europa, som ønsker at udveksle erfaringer om golfbanepleje.

I marts 2009 talte en SGC greenkeeper ved et seminar, arrangeret af Skov & Landskab, om bane og naturpleje på golfbaner.

SGC's greenkeepere har fået udgivet artikler i en række fagblade gennem årene, primært med indhold om banepleje og naturgenopretning.

SGC's greenkeepere blev af Smørum Golfklub i 2002 båret med en vandrepokal som erkendelse af tilfredsstillende arbejde, og en greenkeeper blev 2 år senere kåret som Årets Greenkeeper af Dansk Greenkeeper Association.

En greenkeeper fra SGC har i en årrække været med i ERFA-gruppen "Golfens Sønner", som er en internationalt anerkendt gruppe af erfarne og kompetente danske greenkeepere og er senest blevet inviteret med i en ERFA-gruppe med svenske kolleger.

Smørum Golfcenter er stolt af den respekt og anerkendelse, vi møder, og vil fortsat bidrage i debatten og udbredelsen af bæredygtig golfbanepleje og forretningsetik.

Golfens Sønner. 150 års erfaring med greenkeeping

Hvem sagde, græs bare er græs.....

Morgenstunde på golfbanen kan være smukke...

Vinterspil på greens forårsager slid...

Forsøgsfelter med forskellige græssorter bidrager med vital viden...

Koncentration for en birdie...

Eg og slåen. Om få år "The Tunnel of Love"...

"Piger, I behøver ikke at lede mere. Jeg har fundet Bill Curry's bold"

Farveløs green i marts. Hurtig og fair rul på bolden. Græssets farve har ingen betydning for kvaliteten...

"Kom så op..."

Hekseringe på greens. Potaske viste sig brugbart til håndtering...

Rød tråd. Greenkeeperen har vist brugt for lidt kvælstof...

Rodfiltsvamp. Rødsvingel står tilbage...

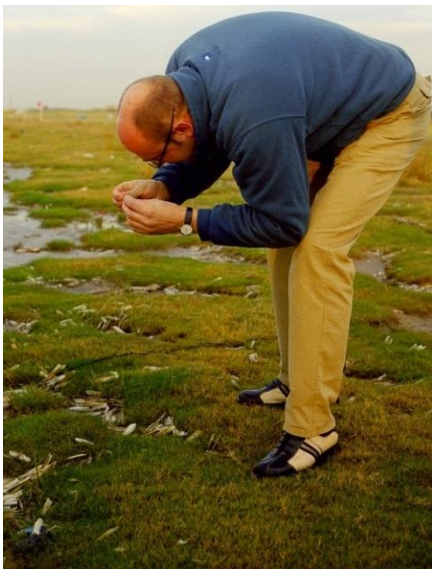
Markchampignon i hekseringe. Her vist til aftensmaden...

Fusarium. Greenkeeperen gødsker vist med for meget kvælstof

"Festuca Rubra (rødsvingel). Det har vi ikke set i England i 40 år"...

"Det er ikke en mudderklire, men rødsvingel. Der vokser rødsvingel på havbunden"...

Greenkeeperstab poserer og træner hilsener til hundluffere uden snor på hunden...

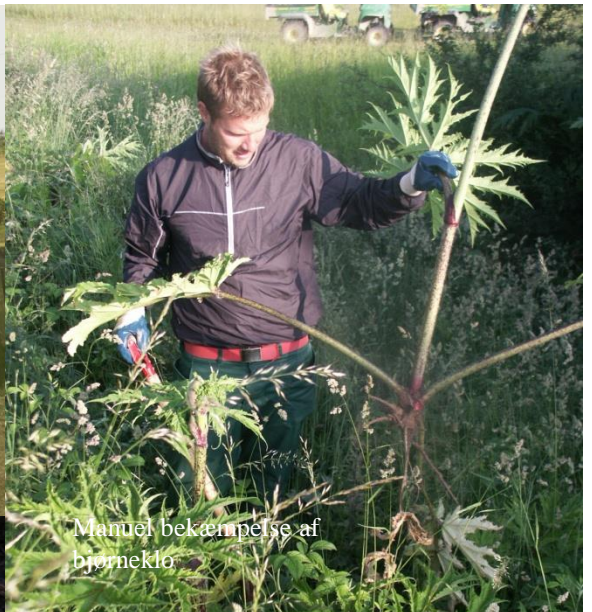
"Rødsvingelgræs er hårdfør. Her vokser det under tidevandsforhold"...

En golfbane kræver massive investeringer i maskinpark

Fårene følger med hvor der er mad

Manuel bekæmpelse af bjørneklo

Golfbanens vådområder vrirler med salamander

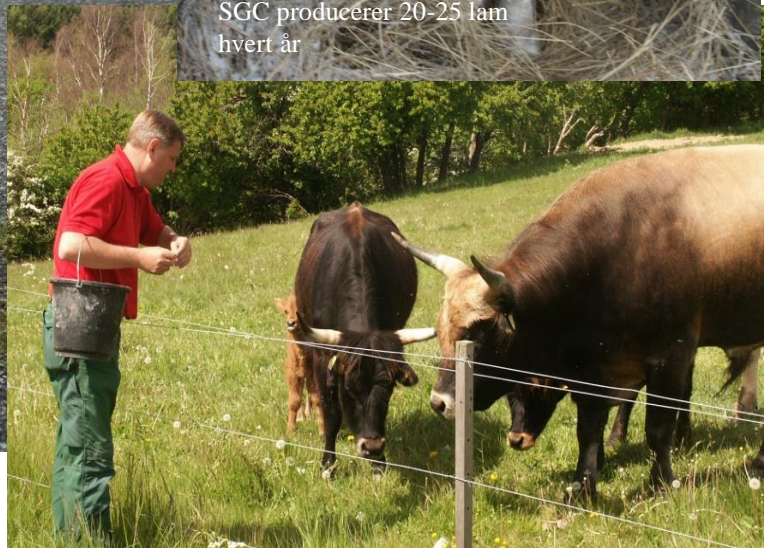
Det var der ikke taget højde for i APV. Bil kører over banen og ender i sø...

"Rigtigt.. rødsvingel vokser i asfalt"

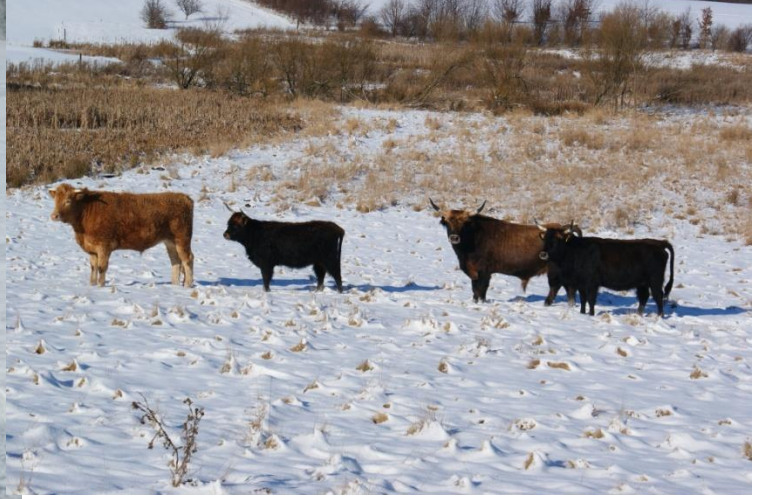
SGC producerer 20-25 lam hvert år

En lille godbid til uroksen og hans kvinder

Vinter på golfbanen

5.0 Målsætninger og handlingsplaner

Som nævnt i forordet mener SGC, at golfcenterets tilstedeværelse i sig selv har bidraget positivt til natur, miljø og menneskelig velvære. Som golfbane har SGC gennem sine 15 års eksistens været et sted, hvor man løbende har flyttet grænser for at lette den samlede miljøbelastning gennem tiltag, som ikke nødvendigvis har været almindelige i branchen. I 1998 påbegyndte man et plejeprogram af spilarealer, hvor den kunstige kvælstoftilførsel blev reduceret med mere end 300%, som en integreret del af en ny plejeplan, der alene satsede på græssorter, der var brugbare som kvalitetsturf, uden større mængder kunstgødning. Samme græssorter kræver desforuden også mindre kunstig vanding og er langt mere resistente overfor de sygdomsproblemer, som konventionelle golfgræssorter almindeligvis rammes af. Denne plejeplan og praksis blev indført over hele banens intensivt plejede spillearealer.

I år 2000 modtog SGC et tilskud fra Københavns amt til opsætning af folde for husdyrhold. Der blev udsat får og indlånt kreaturer for at destruere store skove af Bjørneklo. Denne operation viste sig særdeles succesrig, og SGC har sidenhen investeret i yderligere hegning, så græsning nu også omfatter almindelig naturpleje. Dette arbejde blev i 2006 yderligere intensivere, da man investerede i en urokse og 2 uroksekvier, samt udlagde flere arealer til græsning for naturpleje.

Siden 1997 har man på alle ekstensivt dyrkede græsarealer, i fagsprog kaldet rough, systematisk foretaget høslæt for at skabe grobund for etablering af flere vilde blomster. Af samme årsag besluttede SGC i 2003 principielt at afstå fra at sprøjte roughområder med herbicider.

Siden 2005 har SGC indsendt grønt regnskab til DGU og indgår dermed i lighed med størstedelen af landets øvrige golfklubber i en samlet statistik for Danmarks golfklubbers miljøbelastning. Af denne statistik ses, at SGC har en førende grøn profil. Dette skal midlertidig ikke stoppe SGC fra at gå videre i arbejdet for at reducere den nuværende belastning.

Natur- og miljøtiltag:

1999: Hegn til får og indlånte kreaturer mhp. naturpleje og bekæmpelse af bjørneklo

1997: Høslæt mhp. naturpleje og udtynding af græs for hurtigere spil

2001: Opsætning 150 stærekasser

2005: Opsætning af 2 uglekasser

2007 Opsætning af 2 tårnfalkekasser

1999: Implementering af plejeplan med lav miljøbelastning: gødning, pesticider, vand

2004: Tilskud til Naturplan fra Fødevarer-Erhverv

2005: Naturplan færdig

2005: Afholdelse af naturseminar

2004: Affaldssortering

2005: Kompostering

Fra 2006 og frem: Figurerer på R & A hjemmeside ” www.bestcourseforgolf.org ”

Omtalt i R & A dvd: ”Sustainable Golf”

2005: Primær kilde i hæftet ”Strategi for etablering og pleje af rødsvingel på danske golfbaner”

Efterfølgende er udarbejdet et handlingskatalog af målsætninger, der skal bidrage til yderligere at sænke den samlede miljøbelastning, forårsaget af golfcenterets tilstedeværelse.

5.4.2 Ejendomsoplysninger

Målsætning

Samle alle ejendomsoplysninger inkl. baneoversigtskort på ét sted og fastlægge fremtidigt ansvar overfor vedligeholdelse af dokumentation.

Plan 5.4.2.1

Udarbejde en samlet ejendomsmappe med al relevant information om centerets ejendomsforhold. Mappe opbevares i sekretariat og ajourføres løbende

Ansvar: Børge Madsen og Jens Peter Rasmussen

Tidsramme: med udgangen af 2009

5.4.3 Myndighedsforhold og interesseorganisationer

Målsætning

Orienterer Egedal Kommune om SGC's Miljøreddegørelse evt. for at opnå en form for anerkendelse og ansøge om miljøpriser.

Ligeledes orientere andre organisationer, ex. vis DGU, DN, osv.

Plan 5.4.3.1

Kontakte kommunen o.a. organisationer for at fremvise SGC's Miljøreddegørelse.

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsramme: Udgangen af 2009

Målsætning

Kontakte Ledøje-Smørum Historisk Forening og Arkiv for at opnå et løbende samarbejde om lokale historier til SGC's infoskilte på banen.

Plan 5.4.3.2

Kontakte Ledøje-Smørum Historisk Forening og Arkiv

Ansvar: Per Rasmussen og Ketty Ottosen

Tidsramme: 1. kvartal 2009

5.4.4 Geologi, jordbund og klima

Målsætning

Af hensyn til områdets øjeblikkelige form og geologi at tage en principiel beslutning om at fravige fra større jordreguleringer på banens areal (mindre reguleringer i forbindelse med bunkers og greenombygninger undtaget). Beslutningen indføres i banens pleje-vedligeholdelses-charter, som skal respekteres af ledelse og driftsansvarlige.

Plan 5.4.4.1

Målsætning tages op i miljøudvalg, som har den fornødne autorisation til at implementere målsætningen

Ansvar: Miljøudvalg. Tidsramme: Ved udgangen af 2009

5.4.5 Historie

Målsætning

Ved opsætning af infoskilte/plancher ved teesteder at informere golfspillere og andre gæster om den lokale natur, historie og kulturelle aktualiteter.

Plan 5.4.5.1

Fra naturplan, udarbejdet af Primenature, findes en række historier, herunder også arkæologiske og kulturelle, som er kommet til veje gennem samarbejde med lokalhistorisk arkiv. Disse skal indgå i plancher. Desuden er det hensigten selv at udforske nye historier, der kan have interesse for arealets gæster, herunder "natur-", greenkeeping-, oplysning- lokale almuehistorier og oplysninger.

Ansvar: Per Rasmussen og miljøudvalg.

Tidsramme: Beslutningen om opsætning af infoplancher blev taget i efteråret 2008 i miljøudvalget.

December opsattes demo designskilt, som udvalg vedtog at bruge, da det viste sig holdbart.

Januar 2009 påbegyndtes produktion af skilteholdere, som produceres in-house.

Februar 2009 skal infomateriale ligge klar.

Marts 2009 medio skal skilteholdere være opsat på alle tees på stor bane + udvalgte på Intermediate bane.

Pr 1. april skal alle infoplancher være isat.

Målsætning

Indslag i lokalavis om opsætning af lokal historieplancher på golfbanen

Plan 5.4.5.2

Der skrives lille artikel med medfølgende billede til lokalavis

Ansvar: Jens Peter Rasmussen

Tidsramme: Medio april 2009

Målsætning

Ved gravearbejder i øvre jordlag altid at kontakte arkæologer. Der skal findes en fast kontaktperson blandt lokal arkæolog med tilknytning til de officielle kanaler.

Plan 5.4.5.3

Der skal oprettes kontakt til arkæolog

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsramme: 1. kvartal 2009 for kontakt, herefter fast kontakt ved arbejder, der kan have arkæologs interesse.

5.6 Natur og liv

5.4.6.2 Bevoksninger

Målsætning

Implementere en 5-årig beplantningsplan i henhold til principper i **4.15**, Banepolitik. Der afsættes et givent beløb hvert år, 30.000,- kr. til planter. Disse udplantes hver vinter i udvalgte zoner af banen. Artsvalget tager udgangspunkt i danske planter med henvisning til hjemmeside, www.primenature.dk. Målsætningen i beplantninger er ønsket om flere insekter og fugle, at skabe rum mellem de forskellige arealer på banen, og at plantningen strategisk kan påvirke spillet på banen.

Plan 5.4.6.2

Der udarbejdes ikke endelig plan for beplantninger, men udfærdiges råskitser for 4-5 zoner på banen. Der tages stilling til de enkle beplantninger fra år til år

Ansvar: Per Rasmussen med påvirkning af Naturplan af 2005 og rapport fra STRI af 2006

Tidsramme: Råskitse august 2009. Plantning februar 2015

5.4.6.3 Åbne naturarealer/overdrev og rougharealer

Målsætning

Udvide fold for uroksker fra østside af Grønsø Å til vestside i areal kransende 8 Nørreskov. Kræver overgang af Grønsø Å.

Plan 5.4.6.3.1

Der etableres broovergang for dyr til vestside af Grønsø Å, derefter indhegning rundt 8 Nørreskov. Arbejdet foretages af egne medarbejdere.

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsramme: 1. september 2009

Målsætning

Undersøg økonomien i selv at investere i redskaber til høslæt og wrapning af rough, hø til eget brug og videresalg. Redskaber skal, af hensyn til skånsomhed overfor jordlag og natur, dimensioneres til egne traktorer. Skal også tage højde for arbejdstid i spidsperioder. Endelig rapport.

Plan 5.4.6.3.2

Der udarbejdes rapport til fremlæggelse for ledelse, herefter tages der stilling til, om investeringer skal foretages.

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsramme: 31. december 2009.

Målsætning

Etablering af større kompostplads for effektiv kompostering med god kvalitet af græs for opsamlet græs + egen klip/slåning af rough uden brugsværdi.

Plan 5.4.6.3.3

Der beregnes udformning af plads for kompostering samt økonomi i projektet, og det fremlægges for ledelse.

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsramme: 31. december 2009 for projektbeskrivelse

Målsætning

Botanisk gennemgang efter anerkendt metode af udvalgte nøgleområder på golfbanens naturområder

Plan 5.4.6.3.4

Der indhentes pris fra firma/instans som kan foretage anerkendt metode i en botanisk gennemgang

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsramme: 1. januar 2014

5.4.6.4 Hydrologiske forhold/søer, vandløb, grøfter og dræn

Målsætning

Etablere mindre sø/vandhul til at regulere spil og oversvømmelser på Husesø 6. Vandhul skal være retningsgivende for spil og etableres efter principper, der tillader padder og krybdyr til- og fragang fra vandhullet. Brønd regulerer vandstand med afledning til Husesø mose.

Plan 5.4.6.4.1

Der er indsendt ansøgning til Egedal Kommune oktober 2008 på projekt. Afventer pt. (januar 2009) svar fra kommunen.

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsramme: Der afventes svar, men det forventes at projekt er færdig pr 1/5-2009

Målsætning

Etablere slyngning af Grønsø Å for æstetisk hensyn og bidrage til rensning af åvandets kvalitet.

Plan 5.4.6.4.2

Der er taget kontakt til kommune forår 2008. Egedal kommune er positive og tilkendegiver interesse for at deltage i projektet, økonomisk og/eller som samarbejdspartner.

Der er modtaget tilbud fra COWI Consult på pris af en forundersøgelse af mulighederne for at gennemføre en restaurering af Grønsø Å i passagen gennem SGC's område 21/11-2008.

Dette tilbud skal vurderes. Hvis SGC går ind i projekt, skal der tages kontakt til kommune, og muligheder for støtteordninger for projektets udførelse skal undersøges.

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsramme: Vedtagelse af forundersøgelse 1. marts 2009. Projektets udførelse skal meget gerne ske i løbet af august-september 2009.

Målsætning

Udvide vandreservoir for vandingsvand på Husesø 5. Til indvinding af overfladevand udvides sø i overflade og med stor dybde. Udvidelse vil kunne reducere mængden af oppumpet grundvand. Søen skal etableres efter principper, der gavner padder og krybdyr, hvad angår kanter. Overskudsjord fra opgravning skal bruges til støjvold mod planlagt motorvejsforlængning af Jyllingevej, der passerer mindre end 300 meter fra hul. Dele af støjvold plantes til med tæt busk/træbeplantning, ex. vis tjørn, slåen, æble- og hunderose, eg m.v.

Plan 5.4.6.4.3

Der laves projektbeskrivelse for indsendelse til kommune

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsramme: Projektbeskrivelse senest 1. januar 2012. Endelig tilblivelse 1. jan 2014.

Målsætning

At etablere grøft, der skal sikre afvanding i oversvømmelsesperioder af den sydøstlige del af banen, fra fairway 5 Husesø. Grøften skal desuden kunne afvande/dræne områder i sin tracé ned mod gammel ved 2, 4 og 7 Ornehøj. Grøft kan afvande fairways 4, 5, 6 Ornehøj og 5, 6 Nørreskov.

Plan 5.4.6.4.4

Der udfærdiges tegninger og budget på projektet. Der er tidligere givet tilsagn fra kommunen, som ikke havde indsigelser mod sådant et projekt. Dette svar findes frem inden påbegyndelse.

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsramme. Projektbeskrivelse 1. januar 2011. Endelig tilblivelse 2014

Målsætning

Dræning af fugtig fairway på 4 Nørreskov og 3 Husesø.

Plan 5.4.6.4.5

Materialer er indkøbt til projektet, men man har ikke kunne afse tid til arbejdet, som bør udføres i en tør periode. Det påtænkes at starte sen sommer 2009.

Ansvar: Børge Madsen

Tidsramme: 1. oktober 2009

5.4.6.5 Fugle

Målsætning

Egen produktion af flere fuglekasser i vintermåneder eller kontakt til produktionsskole.

Produktion af fugleplakat til salg og promovning af fuglelivet på golfbanen.

Plan 5.4.6.5.1

Efter formåen produceres i vintermånederne stærekasser eller anden type fuglekasse efter udarbejdet skabelon. Det er på flere hjemmesider muligt at finde et design med korrekte mål til udvalgte fuglekasser for udarbejdelse af skabelon

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsramme: Fortløbende arbejde i vintermdr.

Målsætning

At udarbejde plakat i stor størrelse med de mest almindelige fugle på Smørum Golfcenters anlæg. Plakat skal ophænges lokalt på center og evt. kunne købes eller gives bort til personer/organisationer med interesse for emnet el.lign..

Plan 5.4.6.5.2

Kontakte klubmedlem og amatørornitolog Jesper Vinzents for at få råd og vejledning til produktion af plakat, herunder hvilke fugle, der bør afbildes.

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsplan: Kontakt Jesper Vinzents pr 1/6- 2009 og udgivelse af plakat pr 1/12-2009.

5.4.6.6 Pattedyr

Målsætning

Opgørelse af golfbanens pattedyr

Plan 5.4.6.6.1

Hvis COWI Consult påbegynder forundersøgelse af slyngning af Grønsø Å-projektet, indeholder tilbuddet en anerkendt vildt-/biotopundersøgelse, herunder også af pattedyr, som vil afdække banens bestand. Hvis dette projekt ikke bliver iværksat, kan overvejes kontakt til biolog eller en årsindberetning fra medarbejdere over dyr set på golfbanen.

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsramme: Afventer budget 2009 vedtagelse for COWI undersøgelse, ellers påbegyndes medarbejder optælling pr 1/3- 2009 og afsluttes 1 år senere.

5.4.6.7 Insekter

Målsætning

Opgørelse af golfbanens insekter

Plan 5.4.6.7.1

Hvis COWI Consult påbegynder forundersøgelse af slyngning af Grønsø Å-projektet, indeholder tilbuddet en anerkendt vildt-/biotopundersøgelse, herunder også af insekter, som vil afdække banens insektbestand. Hvis dette projekt ikke bliver iværksat, kan overvejes kontakt til biolog med interesse herfor

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsramme: Afventer budget 2009 vedtagelse for COWI undersøgelse, ellers kontaktes lokal biolog, evt. via den lokale DN afdeling, som kontaktes i marts 2009.

Opsætning af et antal bistader.

5.4.6.8 Padder og krybdyr

Målsætning

Opgørelse af golfbanen padder og krybdyr

Plan 5.4.6.8.1

Hvis COWI Consult påbegynder forundersøgelse af slyngning af Grønsø Å-projektet, indeholder tilbuddet en anerkendt vildt-/biotopundersøgelse, herunder også af padder og krybdyr, som vil afdække banens bestand. Hvis dette projekt ikke bliver iværksat, kan overvejes kontakt til biolog med interesse herfor, evt. via den lokale DN afdeling, som kontaktes i marts 2009.

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsramme: Afventer budget 2009 vedtagelse for COWI undersøgelse, ellers kontaktes lokal biolog, evt. via den lokale DN afdeling, som kontaktes i marts 2009

5.4.6.9 Vand

Målsætning

At indvinde nok overfladevand til, at det ikke er nødvendigt at bruge boringsvand. Der henvises til **plan 5.4.6.4.3** vedr. udvidelse af indvindingsreservoir, der vil bidrage til dette mål.

Målsætning

I greenkeeper-fagkredse er vandingsstrategi for greens meget forskellige, men grundlæggende er der 3 skoler med variationer: 1) Vanding uden system/der vandes maksimalt i tørre perioder. 2) Vanding til markkapacitet med efterfølgende antal dage uden vandning. Denne strategi bygger på at udvikle planternes rodnet og er rettet mod specifikke græssorter. Er en strategi SGC følger. 3) Daglig vandning i mindre mængder. En variation af denne sidste model står foran et større Skandinavisk forskningsprojekt i Norge løbende over 3 år, ”**Fordampningskrav og underskudsvanding af golfgreens**”, og følges tæt af SGC, som har en medarbejder i referencegruppen til projektet. Tanken bag projektet er jævnlig vandning, men akkurat i så små mængder, at planter kan overleve nødvendige stressfaktorer. Det forventes, at såfremt der findes brugbare modeller, kan det også bidrage til reduceret klippefrekvens og dermed besparelser på brændstoffressourcer. SGC er meget interesseret i denne model, som vil være brugbar i egne målsætninger for ønskede græssorter og gøre det realistisk at nå en målsætning om at sænke mængden af vandingsvand til en middelværdi i forbruget på 6-7000m³ (middelværdi snit over 3 års vandforbrug), som er en reduktion på 30-40 % af nuværende forbrug.

Plan 5.4.6.9.1

For sæsonen omlægges vandingsstrategien til daglig underskudsvanding. Der søges en balance, som gør, at planter kan opretholde maksimal spillekvalitet med mindst mulig vandning. I 2010 kobles SGC formodentlig på forskningsprojektet med de erfaringer, der kan tillægges dette projekt efter et år.

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsramme: Det forsøges at finde den rette balance i koordination med forskningsprojekt og evalueres med projektets afslutning 2011.

Målsætning

SGC er underlagt dansk lovgivning for brug af pesticider. Det er målsætningen at gøre minimal brug af pesticider. Der bruges ikke insekticider på banen. Brugen af fungicider har stabilt ligget lavt på en sprøjtning pr år som følge af banepleje. Herbicider bruges pt. efter en strategi med, at der sprøjtes på fairway og semirough hvert 3. til 4. år. For at holde forbruget af sidstnævnte nede er en bredere plan for håndtering nødvendig.

Plan 5.4.10.1

For at holde ukrudtstrykket og dermed nødvendigheden af brug af herbicider nede på et minimum foreslås:

- Randbeplantninger af golfbanens grænser til nabojerder for at reducere mængden af ukrudtsfrø fra omgivelser.
- Eftersåning i opslået turf på gunstige tidspunkter.
- Slåning eller høst af udvalgte internt voksende flyvefrø, eks. vis agertidse.

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsramme: løbende uendeligt eller indtil totalforbud indtræder

5.4.11 Energi og olieprodukter

Målsætning

Nedsætte forbruget af brændstof til maskiner og anden kørsel. Årsforbruget af brændstof til pasning af banen kan variere afhængig af vækstforholdene. En lang tør sommer vil typisk kræve mindre brændstof end en våd, vækstoffremmende. I selve SGC's plejestrategi findes givetvis en brændstofbesparelse, jvf. 4.11, og gennem indkøb af maskiner med lavt brændstofforbrug fås en væsentlig besparelse, som vi har erfaret ved udskiftning af green- og fairwayklippere. Det er dog hensigten at sænke brændstofforbruget over de næste 3 års middeltal, 2008, 2009 og 2010 med 5 % i forhold til middeltallene 2005-07.

Plan 5.4.11.1

Ved at udbrede personalets bevidsthed om ønskede besparelser, f. eks. ved at lade maskiner køre hensigtsmæssigt, slukke motor ved stilstand, god organisering af arbejdet til forebyggelse af unødvendig kørsel, effektive klippemønstre. Resultat vil fremgå i grønt regnskab 2010. Eventuelle ændringer i drift skal fremgå ved opgørelse.

Ansvar: Per Rasmussen

Tidsramme: I første omgang t.o.m. 2010

Målsætning

Nedsætte forbruget af olie og naturgas til opvarmning. Forbruget af olie og naturgas varierer typisk med vejrliget, men det er målsætningen at sænke forbruget med 5 % med middeltallet for de næste 3 år 2008, 2009 og 2010 i forhold til middeltallet 2005-07.

Plan 5.4.11.2

Med den øjeblikkelige bygningsmasse er det svært at sænke energiforbruget, hvilket der er lavet en rapport om. Det vil i givet fald kræve massive investeringer, som der pt. ikke er basis for. Det håbes dog, at ved at udbrede personalets bevidsthed om ønsket besparelse at kunne bidrage med en mere hensigtsmæssig adfærd i forhold til at spare på varme.....

Resultat vil fremgå i grønt regnskab 2010. Eventuelle ændringer i drift skal fremgå ved opgørelse.

Ansvar: Børge Madsen

Tidsramme: I første omgang t.o.m. 2010

Målsætning

Nedsætte forbruget af el til drift. Golfcenteret har et nødvendigt relativt stort forbrug af el pga. oplyst Driving Range med opvarmede båse. Ikke desto mindre er det målet at sænke elforbruget 5% over de næste 3 års middeltal (2008-2010) i forhold til 3 foregående år (2005-07).

Plan 5.4.11.3

Reduktionen skal foregå ved et sparekatalog og bevidstgørelse af personale.

- Udskiftning til elsparepærer
- Tidsindstillet sluk af lys og strømkrævende artikler/pc'er m.v.
- Resultat vil fremgå i grønt regnskab 2010. Eventuelle ændringer i drift skal fremgå ved opgørelse.

Ansvar: Børge Madsen

Tidsramme: 2010

Målsætning

Erstatte CO2 produceret el med vindenergi. Miljøudvalg har gennem længere tid diskuteret denne mulighed og har også haft følere ude. Desværre er det overraskende resultat, at det i øjeblikket næppe kan lade sig gøre eller er forbundet med uhensigtsmæssigt store omkostninger. DONG sidder med rettighederne på at sælge strøm i Danmark, og de er overraskende meget lidt samarbejdsvillige. Hvis man ønsker vindmølle uden om DONG's strømnet, kan der opsættes en såkaldt husstandsvindmølle, men denne producerer typisk omkring 20-30.000 Kwh pr år, hvor SGC's behov er omkring 350.000 Kwh. Det næste udvalg i møller producerer i denne størrelsesorden Kwh, men er umiddelbart meget store møller og DONG's indflydelse på køb/salg af strøm er afgørende.

SGC har været i mundtlig kontakt med kommunen, der indledende var positivt indstillet.

Plan 5.4.11.4

PR har besigtiget ejendom med husstandsmølle, der producerer nok strøm til husstanden + lille overskud. Man fortalte om store samarbejdsproblemer med DONG. Der er ikke stort udvalg af større møller udover VESTAS, som er næste kontakt. Hvis der forefindes interessant mølle med økonomisk incitament, er der en lang række undersøgelser, der skal foretages herunder: økonomiske tilskud, lovgivning, fremtidige støjgener, visuelle gener mv.

Ansvar: Per Rasmussen og Børge Madsen

Tidsramme: Indledende undersøgelsesfase med udgangen af 2009.

Målsætning

At kunne aflevere alt/eller mest muligt affald til genbrug.

Plan 5.4.13.1

Der skal udarbejdes plan for sortering og i videst muligt omfang mulighed for aflevering på genbrugsstation. Der laves en plan for centeret og en plan for Egegården.

Sortering Centeret:

- pap +
- papir
- osv.

Sortering Egegården

- pap +	- glas
- jern +	- plast
- batterier	- spraydåser +
- elektronisk udstyr	- olie +
- flasker +	- papir
- dåser m pant +	- kompost +
- dåser u pant +	

ansvar: Børge Madsen (Centeret) og Per Rasmussen (Egegården)

Tidsramme: April 2009 for de på listen nævnte sorteringer.

Målsætning

At kunne reducerer mængden af brugt papir. SGC bruger som mange andre virksomheder meget papir i den daglige drift, primært i administrationen. Det er målsætningen at reducere denne mængde med 20%.

Plan 5.4.13.2

Der er pt. intet overblik over, hvor meget papir golfcenteret bruger, og den eneste angivelse bliver nok ved at få et overblik over udgiften på indkøbt papir. Man skal prøve at få en udgiftsvurdering for 2008 for så at se, om man kan sænke forbruget 20 % pr 2010.

Måder at sænke papirforbrug:

- Medarbejderbevidthed
- Mere elektronisk opbevaring af kartoteker
- Mere elektronisk kommunikation mellem medarbejdere internt
- Elektronisk fakturering
- osv.

Ansvar: Ketty Ottosen

Tidsramme: Udgangen 2010

Målsætning

Udvide samarbejde med firmaet Backspin til også at omfatte introduktion af arbejdet med at passe golfbanen

SGC's og Hørsholms greenkeepere inviteret indenfor i R & A's klubhus

Ensartet kvalitetsvækstlag på greens med rødsvingelgræs sikrer bæredygtig pleje og bedre muligheder for at reducere miljøbelastning